

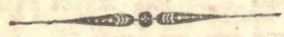

ΘΕΛΞΙΝΟΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ο ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

ἢ περὶ νέας κωμωδίας παρ' Ἑλλήσι.

α) Ἱστορικὸν καὶ Φιλολογικὸν ἐγχειρίδιον περὶ κωμωδίας Μενάνδρου, ὑπὸ Μ. Βενοᾶ — β) Ὁ Μένανδρος, μελέτη ἱστορικὴ τε καὶ φιλολογικὴ περὶ τῆς ἑλληνικῆς κωμωδίας καὶ κοινωνίας, ὑπὸ Γουλιέλμου Γυζώ.

Α

Ἄφ' ἧς, κατὰ περίφημόν τινα ὄρισμόν, ἡ φιλολογία ἐθεωρήθη ὡς ἔκφρασις τῆς κοινωνίας, πηγὴ νέα καὶ ἀνεξάντητος ἐπὶ πολὺ ἀνέβρυσε διὰ τὰς ἱστορικὰς μελέτας. Ἡ φιλολογία, ὡς πρὸς τὰ ἔθνη τὰ ἔχοντα τοιαύτην τινα — καὶ ταῦτα βεβαίως ἐνδιαφερόμεθα ἴσπυδάζοντες μᾶλλον παντὸς ἄλλου — κατέστη μνημείον τῆς τούτων εὐφύιας, πρὸς δὲ καὶ οὐσιώδης μαρτυρία περὶ τῆς ζωῆς καὶ προόδου αὐτῶν· ἐξ οὗ, ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, πάντες οἱ περὶ τὰς φιλολογικὰς μελέτας ἐνδιατρίβοντες ἐσπούδασαν νὰ ἐπαναγάγωσι τοὺς συγγραφεῖς εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας ἀφ' ἧς ὠρμήθησαν καὶ τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν ἐπύρροης

ἔπως δὴ ποτε μετερῶθμισαν· ἐδέησε νὰ ὀρισθῇ τὸ παρ' ἑκατέρου ληφθῆν, καὶ ἔκτοτε ἡ φιλολογικὴ ἱστορία ἀπετέλεσε μέρος συμφυῆς τῇ κοινωνικῇ, οὕτως ὥστε ὁ ταύτην διακρίνων ἐκείνης καθιστᾷ ἑκατέραν ἀνεπαρκῆ πρὸς τὰς τοῦ ἡμετέρου πνεύματος ἀπαιτήσεις. Ἐπομένως, ἀποδοθείσης τῇ φιλολογίᾳ τῆς νέας ταύτης σημασίας, ἡ φιλολογικὴ ἱστορία τῶν ἐθνῶν συνεχίσθη καὶ ἀνεπτύχθη· οἱ ἠθικολόγοι, οἱ συγγραφεῖς, οἱ ποιηταί, οἱ καλλιτέχναι ἔπαυσαν τοῦ κρίνεσθαι κατ' ἰδίαν, ὡς ἄτομα μεμονωμένα ἐν τῇ τῶν χρόνων ἀλληλουχίᾳ, ἀπ' ἐναντίας συνέχονται ἀλλήλοις καὶ οἱ μὲν πηγάζουσιν ἐκ τῶν δὲ, ὡς τὰ γεγονότα, τῶν ὁποίων τὰς ἀπωτέρω ἀφορμὰς ἐκφράζουσι διὰ τῶν ἰδεῶν αὐτῶν. Καὶ οὐχὶ κατ' οὐσίαν ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τύπον τὰ τούτων συγγράμματα μετέχουσι τῆς συνεχείας καὶ ἀναπτύξεως ταύτης· ἡ τέχνη ἀποτελεῖ, οὐχὶ πλέον εἰδικόν τι φαινόμενον, ἀλλὰ στοιχεῖον οὐσιῶδες τῆς ἱστορίας, τὴν ὁποίαν καθ' ὅλας τὰς φάσεις αὐτῆς ἐξηγεῖ κατ' ἰδίον τινα τρόπον. Οὕτω λοιπὸν ἡ φιλολογία δὲν ἀπεικονίζει τὴν κοινωνίαν καθ' ὄρισμένον τινὰ χρόνον, ἀλλ' ἔπεται καὶ ὑποκύπτει ταῖς ταύταις ἀλλοιώσεσι καὶ μεταβολαῖς, τότε μάλιστα ὅταν κατ' αὐτῶν τούτων φαίνεται ἐξανισταμένη.

Ἐτέρα τις συνέπεια τούτου ἐστὶν ὅτι, ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς ἐρευναῖς, ἐπειδὴ τὰ ἔθιμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν λαῶν ἀπαρτίζει τὴν οὐσίαν καὶ τὸ κέντρον, δὸς εἰπεῖν, τῆς ἱστορίας, ἡ φιλολογία, καθὼ μαρτυρία μᾶλλον ἄμεσος καὶ μᾶλλον σαφής, καθίσταται κέντρον τῆς κοινωνικῆς ἱστορίας καὶ τείνει πρὸς τὸ καταλαβεῖν τὴν πρώτην θέσιν. Καὶ τῶνόντι· καὶ τοι τὸ ἀρχαῖον ἱστορικὸν σύστημα, τὸ τὰ μέγιστα ἐνδιατρίβον ἐν γεγονόσιν ἐξωτερικοῖς, ἐν πολέμοις καὶ ἐπαναστάσεσιν, ἐν ἐμπειρίαις πολιτικαῖς, δὲν ἔπαυσεν ὅτε μὲν ὑπερσχύον, ὅτε δὲ διαφιλονεικοῦν πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν ἰδεῶν, οὐχ ἤττον ὁμως ἤδη, εἴπερ καὶ ἄλλοτε, καταφαίνεται ὑποχωροῦν ταύτῃ ἐκ τοῦ σταδίου· ἄλλως τε, καθ' ὅσον ὁ τῆς ἱστορίας κύκλος αὔξει, ἔσεται ἀναπόφευκτον πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ μνημονικοῦ τὸ συντέμνειν τὰ ἤττον ἀναγκαῖα, ἅτινα οὕτω περιπεσοῦνται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν τῇ εἰδικῇ πολυμαθείᾳ ὑπαγομένων. Τότε ἡ ἱστορία τῶν ἰδεῶν, τῶν δοξασιῶν καὶ τῶν ἠθῶν, ἐλλόγως θεωρουμένη ὡς οὐσία, περιπεύσεται εἰς θέσιν ἀνωτέραν καὶ μᾶλλον εὐρύχωρον· τότε ἡ

ἱστορία τῆς φιλολογίας, ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν αὐτῆς ἐννοίαν λαμβανομένη, ἀντικαταστήσει βαθμηδὸν τὴν ἱστορίαν τὴν πολιτικὴν καὶ δὲν ἀπέχει ἴσως ὁ χρόνος καθ' ὃν ὅλως ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην παραστήσεται εἰς μέσον πραγματευομένη περὶ τῶν ἐποχῶν ἐκείνων ὅσαι ἐπιδέχονται τὸ τοιοῦτον—καὶ ἡ μέθοδος αὐτῆ μῆτε ἤττον εὐάρεστος, μῆτε ἤττον διδακτικὴ ἔσεται βεβαίως.

Τρίτη τις συνέπεια παρατηρητέον — καὶ ἡ συνέπεια αὕτη φέρει ἡμᾶς ἀπευθείας εἰς τὸ σκοπούμενον — ἐστὶν ὅτι, προβιβαζομένης οὕτω πως τῆς φιλολογίας κατὰ τε ἀξίαν καὶ τάξιν, πάντα τὰ ἐξ ὧν σύγκειται εἶδη, καὶ αὐτὰ τὰ ματαίους εἰκότα, ἀποβαίνουσιν ἐνίοτε, καθὼ ἱστορικαὶ ἀποδείξεις, ἀξία μελέτης καὶ προσοχῆς μείζονος ἢ τὰ σπουδαιότερα μνημεῖα καὶ αἱ ἀκριβέστεραι εἰδήσεις. Μεταξὺ πολλῶν ἡ κωμωδία δύναται νὰ κληθῇ εἰς μαρτυρίαν τῷ αὐτῷ δικαίωματι, ὡς καὶ πᾶσα σπουδαία κατάθεσις τῆς κυρίως λεγομένης ἱστορίας, καὶ ὁ Ἀριστοφάνης μᾶλλον τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τοῦ Θουκυδίδου δύναται νὰ δώσῃ εἰδήσεις οὐσιωδεστάτας περὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων δημοκρατίας — εἰδήσεις περὶ πραγμάτων ἀφ' ὧν ἐξήρτηται μιᾶς κοινωνίας ἡ τύχη, καθότι ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν θέσιν. Τοῦτο οὐδαμῶς συγχύζει τὴν κατ' εἶδος ἱεραρχίαν· ἕκαστος μένει ἐν ᾧ ἐκλήθη ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ εἶδους τῶν ἰδεῶν τὰς ὁποίας ἐκφράζει, ἐκ τῶν αἰσθημάτων τὰ ὁποῖα ἐμπνέει. Καὶ ὑπὸ μὲν τὴν καλλιτεχνικὴν ἐποψίν θεωρουμένη, ἡ κωμωδία οὐδέποτε θηρεύσει τὸν βαθμὸν τῆς ἐποποιίας ἢ τῆς τραγωδίας· ἀλλὰ καθὼ ἀπεικόνισμα τοῦ συγχρόνου βίου καὶ καθὼ ἀποκάλυψις τῶν ἠθικῶν ἐκείνων αἰτιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ πᾶν, διότι πανταχοῦ παρίστανται καὶ διότι εἰς διηνεκὴ κίνησιν διατελοῦσιν, ἡ κωμωδία θέλει πρωτεύσῃ ἴσως παντὸς ἄλλου φιλολογικοῦ εἶδους, ἢ τοῦλάχιστον παντὸς ἄλλου ποιητικοῦ. Ἡ ἐποποιία καὶ ἡ τραγωδία, δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι ὑπερέχουσι, δεσπάζουσι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν γεννῶνται μᾶλλον ἢ δεσπάζονται· καὶ τοι δὲ πως διατελοῦσιν ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ τῆς ἐποχῆς πνεῦμα, ὅπερ ἄλλως πως δὲν ἤθελεν ἀποδέχεσθαι αὐτάς, ἀλλὰ μὴν, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν, εἴτε θρησκευτικῆς, εἴτε ἔθνικῆς, ἀνατρέχουσι μᾶλλον εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἀρῶνται ἐκ τῶν παραδόσεων μᾶλλον ἢ τοῦ πνεύματος τῶν συγχρόνων. Ἡ κωμωδία ἀπεναντίας ὑπέκει τῷ ἐνεστώτι καὶ ἀρύεται ἐκ τῆς κοινωνίας ὁ

ποιητής εισάγει και αυτό το ακροατήριον εις τὴν σκηνήν, και εἶτε καθάπτεται, ὡς ὁ Ἀριστοφάνης τῆς θρησκείας και τῆς πολιτείας καθόλου, εἶτε, ὡς ὁ Μένανδρος, ἐξεικονίζει τὰ καθέκαστα τὰ χαρακτηρισρίζοντα τὸν ἰδιωτικὸν βίον και προσδιορίζει τὸν ροῦν τῶν ἰδεῶν τοῦ κόσμου ἐν ᾧ μένει, ἀποτελεῖ, ὡς εἶπεῖν, τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς αὐτῆς και παραδίδει ἡμῖν πᾶν τὸ ἐν αὐτῇ γενικώτερον και διδακτικώτερον — τὸ πνεῦμα και τὰ ἦθη τοῦ κοινοῦ ὑπὸ πάσας τὰς μορφὰς αὐτῶν. Καὶ ἂν τις, ὡς παρ' Ἑλλήσι, δύναται νὰ ἐξετάσῃ τὴν πρόοδον τῆς κωμικῆς τέχνης, συγκρίνων πρὸς τὴν τῆς κοινωνίας αὐτῆς· ἂν, καθ' ὅλον τὸν βίον ἔθνους τινός, ὑπέικη ταῖς μεταβολαῖς και ἀλλοιώσεσιν, ὅσαις ὑποκύπτει τὸ ἔθνος τοῦτο, οὐδεὶς διατάζει παραδεχόμενος ὅτι ἡ κωμωδία ἐστὶ στοιχεῖον ἱστορικὸν ἀναποφεύκτου μελέτης ἄξιον οὐ μόνον διὰ τὸ ἀκριβὲς ἐξεικόνισμα δεδομένης τινος ἐποχῆς, ἀλλὰ και διὰ τὴν γενικωτέραν ἐρμηνείαν τοῦ σταδίου, ὅπερ τὸ ἔθνος τοῦτο διέτρεξεν ἐν τῷ κόσμῳ.

Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐδύναντο ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ἐρμηνεύσωσιν οὕτω πῶς τὰ ἀναρρήθμητα γεννήματα τοῦ νοός, ἅτινα ἐβλεπον τὸ φῶς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι ἦσαν σύγχρονοι. Ἐφ' ὅσον κοινωνία τις διατελεῖ ἐν τοῖς ζῶσι, δὲν δύναται αὐτὴ ἑαυτὴν νὰ κρίνῃ, δὲν δύναται νὰ εὔρῃ τὸν λόγον τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τῶν ἀγῶνων τῆς, μήτε τῶν ὀριστικῶν αὐτῶν ἀποτελεσμάτων, μήτε τοῦ εἰμαρμένου κελεύσματος τοῦ κινουῦντος αὐτὴν καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτῆς. Καθὼς ἡμεῖς λοιπὸν, οὕτω και οἱ ἀρχαῖοι ᾤδευον παρασυρόμενοι ὑπὸ τοῦ ρείθρου μυστηριώδους τινος ζωῆς, τῆς ὁποίας ἠγνόουν και τὴν διάρκειαν, και τὴν διεύθυνσιν και ἔτι μᾶλλον τὸ τέρμα· τῇ βοθηαίᾳ φωτὸς ἀμυδροῦ ἐβάδιζον ψηλαφητεῖ, μόλις και μετὰ βίας διέβλεπον τὴν πρὸς τὸ μέλλον σχέσιν τοῦ ἐνεστώτος, ἐκ τοῦ ἐνός εἰς τὸ ἀντίθετον περιέπιπτον ἄκρον και ἐν ὀλίγοις ἔμμενον ἀείποτε ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, ὡς τοῦτο συνάγεται ἤδη, ἐξεταζομένης τῆς θαυμασίας ἐνότητος τῆς τάσεως καθ' ἣν ἐφέροντο πρὸς ἓνα και τὸν αὐτὸν σκοπὸν πᾶσαι αἱ νοεραὶ αὐτῶν δυνάμεις. Ἀναντιρρήτως τινὲς ἐξ αὐτῶν, πεπροικισμένοι πνεύματι ἐξόχῳ και ἀποβλέποντες πρὸς τὸ παρελθόν, ἐζήτουν τῇ διανοίᾳ νὰ περιλάβωσι τὸ πλήρωμα τῆς τάσεως ταύτης· οὕτω πῶς ὁ Ἀριστοτέλης, ἀκαταπαύστως ἐρευνῶν και ἀκαταπαύστως ἀνακεφαλαίων, και τὸν νόμον

ζητῶν καθ' ὃν ἐχώρου πᾶνθ' ὅσα κατώρθου συνάγων γεγονότα, ἐπλασε τὴν πολιτικὴν και φιλολογικὴν ἐπιστήμην· ἀλλὰ και οὗτοι δὲν ἐδύννησαν νὰ ἐξαγάγωσι συμπέρασμα τι περὶ τοῦ ἔθνους αὐτῶν, καθόσον ἡ τούτου ἱστορία ἦν ἔτι ἀτελής και ἔλειπον αὐτοῖς τὰ διδόμενα. Καὶ ἂν ἅπαντες οἱ γραμματικοὶ και ἂν ἅπαντες οἱ κριτικοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας και τῶν Ἀθηνῶν συνήρχοντο εἰς ταῦτο, δὲν ἤθελεν ἦσθε ποτὲ δυνατόν νὰ μαντεύσωσι ποῦ ἐμελλε νὰ καταντήσῃ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, περὶ τὰ προϊόντα τοῦ ὁποίου κατεγίνοντο ἀδιαλείπτως· ἀδύνατον ἦν νὰ προσδιορίσωσι τὴν πραγματικὴν ἀξίαν ἐκάστου μέσου ἐνεργείας, ἐκάστης ἐργασίας νοεράς, ἐκάστου εἶδους φιλολογικοῦ τῶν μυρίων και μυρίων ἐκείνων, τῶν περὶ ἐν και ταῦτο, ἄγνωστον πλὴν, ἔργον ἀσχολουμένων. Κατὰ τὴν ἔλλογον ἐκείνην ῥῆσιν, πρέπει ν' ἀφίσταται τοῦ πίνακος ὁ κρίνων περὶ τῆς τοῦ συνόλου αὐτοῦ ἀρμονίας· ἀλλὰ μὴν ἐκ τῆς ἀρμονίας ταύτης ἀναφαίνεται ἡ ἀξία και ἡ σημασία ἐκάστου, ὡς ἐκ τῆς τῶν γραμμάτων ἀρμονίας παράγονται αἱ λέξεις, ὡς ἐκ τῆς τῶν λέξεων ἀρμονίας παράγεται ἡ ἔκφρασις τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου· ὅταν λοιπὸν μελετῶμεν τὰ γεννήματα τοῦ νοός ἔθνους τινος τεθνεώτος, ὡς φερ' εἶπεῖν τὴν φιλολογίαν αὐτοῦ ἢ μέρος τῆς φιλολογίας αὐτοῦ, τότε πρέπει νὰ ὠφελοῦμεθα ἐκ τῆς μεταξύ τούτου και ἡμῶν διαστάσεως, ὅπως διασαφηνίσωμεν κατ' ἰδίαν τὰ καθέκαστα τοῦ ὄλου και ἀποδώσωμεν ἐκάστῳ τὴν ἐν τῷ ὄλῳ και κατὰ τὸ ὅλον προσήκουσαν σημασίαν. Τούτου ἕνεκα ἡ νέα κριτικὴ, περιελθοῦσα εἰς ἣν θέσιν διατελεῖ πρὸ τριάκοντα περίπου ἐνιαυτῶν, θεωρητέα ὡς πρόσδος ἐκ πολλοῦ ἀναγκαία, τούτου ἕνεκα εὐρίσκεται εἰσέτι εἰς τὰς ἀρχὰς και λείπεται νὰ διατρέξῃ ἐκτάσεις ἀχαλεῖς ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

(Ἐπεταί.)

ΠΡΟΛΟΓΙΚΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ (Κ. Β.)

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ

ἸΠΟ

Κ. Σ. Εανθοπούλου.

Εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἐξ ἀπασῶν τῶν ἀνθρωπίνων τεχνῶν συνεργάζονται τοσοῦτοι, ὅσοι εἰς τὴν τῆς ἀνατροφῆς· διότι πατήρ καὶ μήτηρ, καὶ τροφός, καὶ παιδαγωγός, καὶ προστάται, καὶ διδάσκαλοι, καὶ καθηγηταί, καὶ διδασκάλοι καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι προωρίσθησαν νὰ ἐνεργῶσιν εἰς τὴν ἀνατροφὴν ἄλλων, οἱ μὲν ἐκ θεοῦ ἐπιφορτισμένοι τοῦτο, οἱ δὲ κατ' ἐλευθέραν αὐτῶν ἐκλογὴν. Ὄταν δὲ ἐκτός τούτου ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος τοῦτο ἔχει δι' ὅλου τοῦ βίου ΧΡΕΟΣ τὸ ἑαυτὸν ἀνατρέφειν, τότε φαίνεται καθαρά, ὅτι ἡ τέχνη τοῦ ἀνατρέφειν ἔπρεπε γενικῶς παρά πάντων νὰ ἐξασκῆται. Ὄθεν καὶ πᾶσα περὶ αὐτῆς ὁδηγία ἔπρεπε πάντας νὰ ἐνδιαφέρῃ ἄλλὰ δυστυχῶς τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω· διότι οἱ πολλοὶ τῶν προωρισμένων νὰ ἐπενεργῶσι παιδαγωγικῶς ἐπὶ ἄλλους ἐτοιμοὺς πιστεύουσιν ἑαυτοὺς ἱκανοὺς εἰς τὸ ἔργον. Ἀλλὰ καίτοι εἶνε ὁμολογούμενον, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς ἀνατρεφόμενους ἐγκάρδιος ἀγάπη, ἡ γενικὴ μόρφωσις, πολλάκις αἱ ἀγαθοὶ καιροὶ, φυσικὰ πλεονεκτήματα ἐνίοτε, ὁ βίος αὐτὸς ἐν πολλοῖς διὰ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοῦ διδασκαλίας, ὅτι ἕκαστον τούτων εἰμὴ ἀναπληροῖ τὴν ἔλλειψιν τῆς γνώσεως περὶ τὸ ἔργον τῆς ἀνατροφῆς, τοῦλάχιστον ἦττον ἐπαισθητὴν καθιστᾷ αὐτὴν ἢ σπουδὴ ὅμως εἰς τὸ ἀποκτᾶν τοιαύτην γνῶσιν εἶνε ἀληθῶς εὐγενὴς καὶ καλὴ· διότι ἡ ἐργασία πρὸς ἣν ἀναφέρεται ἡ γνώσις αὕτη εἶνε ἡ εὐγενεστέρα καὶ καλλιτέρα πασῶν τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων ἐργασιῶν· ἐπειδὴ πᾶσα ἐργασία εἶνε τοσοῦτω τιμιότερα, ὅσω τιμιότερον τὸ περὶ ὃ καταγίνεται· εἰς τί δὲ ὑψηλότερον ἄλλο δύναται ἀνθρωπίνῃ ἐνέργεια νὰ σπουδάζῃ, παρά περὶ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν, ὃν ὁ θεὸς κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν δημιουργήσας προώρισε μέτοχον τῶν ὑψίστων τῆς χρί-

ματος αὐτοῦ δωρεῶν καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν τῷ κόσμῳ κύριον πάσης τῆς περὶ αὐτὸν δρατῆς φύσεως; ἐπὶ ποίους δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐπενεργεῖ ὁ ἀνατροφεὺς; οὐχὶ ἐπ' ἐκείνους, περὶ ὧν ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπεν, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς, καὶ ὅτι ἐὰν μὴ στραφῶμεν καὶ γενώμεθα ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; (*) Ἀλλ' ἔτι πᾶσα ἐργασία τοσοῦτω ὑψηλοτέρα εἶνε, ὅσω ἀπώτερα τὸ τέμα αὐτῆς ἐκτείνεται· ὁ δὲ τῆς ἀνατροφῆς σκοπὸς κεῖται πολὺ πέραν τοῦ παρόντος, καὶ εἰσδύει μέχρι τῆς αἰωνιότητος· διότι αὕτη δὲν σπουδάζει μόνον καταστήσαι τὸν ἄνθρωπον ἱκανὸν διὰ τὴν ἐπὶ γῆς κλήσιν καὶ τὸν ἐνταῦθα προωρισμὸν του, ἀλλὰ καὶ ἐπιτήθειον εἰς τῆς ἀφάρτου μακαριότητος τὴν ἀπόλαυσιν. Ἐπειτα δὲ ὁ ἀνατρέφων εἴτε ἑαυτὸν εἴτε ἄλλον συνεργάζεται μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀνατρέφει καὶ παιδαγωγεῖ πάντας ἡμᾶς διὰ παντὸς τοῦ βίου· ἐν τε εὐτυχίαις καὶ ἐν δυστυχίαις· πόσον λοιπὸν ὑψίστον ἔργον τὸ ἔχον συνεργάτην αὐτὸν τὸν Θεόν!

Ἀλλὰ δὲν χρειάζονται βέβαια πλείτεροι λόγοι πρὸς σύστασιν καὶ παράστασιν τῆς τοῦ ἔργου καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀνατροφῆς σπουδαιότητος. Ὄθεν περιττὸν κρίνοντας πλέον τὸ καταδειξαι τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐκ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως περὶ τῶν καθ' ἕκαστα τῆς ἀνατροφῆς, χῶροῦμεν ἤδη εἰς τὸ πρᾶγμα αὐτό.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀπορεῖται τὸ τί ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· τοῦτο δὲ εἶνε ὄντως δεινὸν ἐρώτημα, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς φαίνεται πολὺ ἀπλοῦστατον· διότι εἰς ἀπάντησιν νομίζει τις, ὅτι ἔχει εἰπεῖν τί ἡμεῖς αὐτοὶ εἴμεθα καὶ ὁποίους ἡμᾶς αὐτοὺς αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν ἡμετέραν ἀτέλειαν καὶ τὸν πνευματικὸν τῆς παρούσης ἡμῶν καταστάσεως περιορισμὸν, ὅτι δὲν εἶνε τοσοῦτον εὐκόλος ἡ ὀρθὴ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἐκείνην ἀπάντησιν.

Ὄθεν ἴδωμεν τὰς τῶν σοφῶν γνώμας περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐννοίας· ἀλλ' ὑπάρχουσι τινες ἰδέαι, ὧν ἡ διὰ λέξεων ἐκφρασις εἶνε μὲν χρήσιμος, δὲν εἶνε δὲ ἀναγκαιῶς ἀπαιτουμένη πρὸς σαφῆ τοῦ πράγματος νόησιν· καὶ τοιαῦται εἶνε ἅπασαι αἱ ἰδέαι, ὅσαι ἐμφύτως ἐν ἡμῖν ζῶσαι ὑπάρχουσιν ἄνευ τῆς βοηθείας τῆς γλώσσης· τοιαύτη δὲ εἶνε καὶ ἡ ἐννοία ἄνθρωπος· ἀλλὰ ταύτης παραιτούμενοι ὀφείλομεν διευκρινίζειν ἅπασας τὰς δυνάμεις καὶ ἱκανότητας, τὰς παρατηρουμένας εἰς τὸν ἄνθρωπον· διαιροῦνται δὲ αὐταὶ εἰς τρεῖς τάξεις, εἰς σωματικὰς, εἰς ψυχικὰς, εἰς πνευματικὰς. (*)

(*) Ματθ. 18. 14. Ἰη. 10. 3.

(*) Ἴδε καὶ Παυλ. π. Θεσσαλ. Α'. 5. 23. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἀγιόσας ἡμᾶς ὅλο τελεῖς, καὶ ὀλόκληρον ἡμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμειπτος ἐν τῷ παρόντι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθεῖη. Παρβ. πρ. Κορινθ. Α'. 15. 48.

Καὶ σωματικὰς μὲν δυνάμεις ἐννοούμεν τὰς τοῦ σώματος αὐτοῦ, τὰς δοθείσας μετὰ τοῦ σώματος καὶ ἐν τῷ σώματι. Τὸ δὲ σῶμα, ἐκ γῆς πλασθὲν καὶ διὰ γῆινων στοιχείων τρεφόμενον καὶ αὐξανόμενον καὶ κραταιούμενον, ἀπέρχεται πάλιν εἰς γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη διὸ τὴν τε ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ τὴν τροφήν καὶ αὐξήσιν ὡσπερ καὶ τὸ τέλος κοινὰ μὲν ἔχει μετὰ τῶν σωμάτων ἄλλων γῆινων ὄντων, διαφέρει δὲ πάντων κατὰ τινὰς ιδιότητας, δι' ὧν εὐκόλως ὁ ἀνώτερος αὐτοῦ προορισμὸς καταδεικνύεται· καὶ ἐνταῦθα ὄντος τοῦ λόγου περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τοῦ ὁποίου ἡ παρατήρησις κυρίως εἰς ἰατρὸν ἀνήκει, ἴδωμεν τί λέγει ἰατρὸς ἐπίσημος ὁ Σιουβέρτης (Schubert) περὶ τούτου. «Καὶ ἐν τῇ μορφῇ ἤδη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀντανακλάται καλλοπὴ τις καὶ μεγαλειότης ἤρεμος, ὥστε καὶ τὸ ζῶον αὐτὸ δὲν φαίνεται πρὸς αὐτὴν ἀνάσθητον· ἐπειδὴ καὶ λέων πεινῶν φεῖδεται τοῦ βραδυπόρου ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἀχθοφόρον ζῶον εἰς τὸ πῆδημα προλαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐπὶ ἀκατοικίῃ του νήσου τῆς ἐρήμου τὰ πτηνὰ περικυκλοῦσιν ἐκ περιεργείας τὸ μηκέτι ὄραθῆν θαῦμα τῆς μορφῆς ταύτης· πάντα δὲ ταῦτα πολὺ ἐμφαίνουσι καὶ πολλῆς εἶνε ἄξια προσοχῆς.»

«Θαυμαστόν ἐφάνη ἔτι τοῖς ἀρχαίοις ἡ ἀναλογία τῆς τε περιφέρειας καὶ τῆς ταχύτητος τοῦ ἡμετέρου πλανήτου πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν μεσαίαν τοῦ ἀνθρώπου ταχύτητα· κατ' αὐτὴν τὸ σύνθετος τοῦ ἀνθρώπου βαδίσμα χει ἀξιοθαύμαστόν τινα σχέσιν πρὸς τὸν δρόμον τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον· διότι ἀνθρώπος μεσαίου ἀναστήματος βαδίζων διέρχεται ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τοσοῦτον τῆς περιφέρειας τῆς γῆς μέρος, ὅσον ὁ ἥλιος καταμετρεῖται φαινομένως ἐπὶ τῆς τροχιάς του, εἰς 24 ὥρας δηλαδὴ 24 λεύγας, καὶ εἰς ἐνιαυτὸν τὴν πᾶσαν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου περιφέρειαν, ὅτε καὶ οὗτος ἀποπερατοῦναι τὸν δρόμον τῆς τροχιάς του.»

«Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καθ' ὅλας τὰς σχέσεις τῶν μελῶν αὐτοῦ μαρτυρεῖ περὶ τῆς ὀρθῆς στάσεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ βαδίσματος. Τοῦτου δὲ κυριώτερα αἰτία φαίνεται ἡ τοῦ ἡμετέρου σώματος ἀνάπτυξις πρὸς ἀμφοτέρω τὰ μέρη κατ' ἰσορροπίαν πρὸς τὴν κατὰ μῆκος ἀνάπτυξιν· τούτου δ' ἕνεκα μάλιστα λαμβάνει καὶ ἡ κεφαλὴ κατὰ τὰ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ αὐτῆς μέρη θέσιν καὶ μορφήν καλὴν, ὁποῖαν τὸ κρανίον τῶν ζῶων στερεῖται· διότι εἰς ταῦτα, ἐπειδὴ τὸ κρανίον ἀναπτύσσεται μᾶλλον κατὰ τὸ μῆκος, προξέχει τὸ κάτω τῆς κεφαλῆς μετὰ τοῦ στόματος μέρος τοῦ ἄνω μέρους, τοῦ περιέχοντος τὸν ἐγκέφαλον, ἐνῶ εἰς τὸν ἀνθρώπον ὅλον τὸ κάτω μέρος τοῦ προσώπου, αἱ λεπτοφυέστεραι σιαγόνες μετὰ τοῦ στόματος ὑποχωροῦσι καὶ ὑποκύπτουσιν εἰς τε τὸ εὐρὺ ἀμφοτέρωθεν καμπυλοῦμενον μέτωπον καὶ εἰς τὸ ἄνω ἡμισυ τοῦ προσώπου μετὰ τῶν ζωηρῶν ὀφθαλμῶν, τὸ δὲ λεπτὸν στόμα μετὰ τῶν ἀπαλῶν γενύων καὶ τῶν συμμετρῶς ἐμπερι-

κότων ἐδόντων δὲν εἶνε προωρισμένα ὀφθαλμοφανῶς ὡσπερ τὸ τῶν ζῶων σῶμα πρὸς τὸ κατατίλλειν τὸ χόρτον ἢ πρὸς τὸ κρατεῖν καὶ διασχίζειν ζωντανήν τινα λείαν, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸ δέχεσθαι τὴν ὑπὸ τῆς χειρὸς ἤδη παρασκευασθεῖσαν καὶ προσφερομένην τροφήν, ἔχον ἐκτὸς τούτου ἀριδιῆως καὶ τὸν ὑψηλότερον προωρισμὸν τοῦ χρησιμεῖν εἰς τὴν γλώσσαν».

«Μετὰ τοῦ στόματος συγχρόνως ὑπηρετοῦσιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ὄλοι οἱ μῦς τοῦ εὐκινήτου προσώπου καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς τὸ λέγειν· πρὸ πάντων δὲ ἡ γλώσσα καὶ τὰ φωνητικὰ ὄργανα. Μεταξὺ δὲ τῶν τεσσάρων τῆς κεφαλῆς αἰσθητηρίων, ἡ γλώσσα εὐρίσκεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ σώματι τελειότερον ἀνεπτυγμένη ἢ ἡ τῶν ζῶων, ἀν καὶ συνήθως ὡς κατωτέρα θεωρεῖται· καὶ ἐνῶ κατὰ τὴν ἐξῆχτητα πῶν αἰσθήσεων πολλὰ ζῶα ἀμιλλῶνται μετ' ἡμᾶς καὶ ἐν τισὶν ὑπερέχουσι τὴν φύσιν ἡμῶν, τὰ τῆς γείσεως ὄργανα πάντων ἐξέρχουσι· καὶ τοῦτο διότι ταῦτα καὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἡ γλώσσα τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶνε προωρισμένα μόνον εἰς τὸ δέχεσθαι σωματικὴν τροφήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐκφέρειν πνευματικὴν τροφήν, τὰς λέξεις τοῦ λόγου· τούτου ἕνεκα συνέρχονται εἰς ταύτην τοῦ σώματος τὴν περιοχὴν ὡσεὶ περὶ τινα ἐστίαν ἅπασαι αἱ τῶν μυῶνων ἰκανότητες καὶ τελειότητες, ὅσαι ἐν τοῖς ζῴοις ποτὲ μὲν ἐδῶ, ποτὲ δὲ ἐκεῖ ἀναφαίνονται· καὶ ὁ ἀνθρώπος κατὰ τὴν ταχύτητα τῶν τοῦ λέγειν μυῶνων ὑπερβάλλει τὴν ταχύτητα τοῦ ὡσπερ βέλος πετωμένου πτηνοῦ· κατὰ δὲ τὴν καρτερίαν καὶ ἰσχυρὴν, παρατηρουμένης ὅμοι τῆς σχέσεως τοῦ τῶν μυῶνων μεγέθους, ὑπερτερεῖ τὰ μέλη τοῦ πρέχοντος ἵππου καὶ τοῦ ἰσχυροῦ λέοντος.»

«Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κοινοῦ τῆς γλώσσης καὶ τῆς γνώσεως ὀργάνου, φαίνεται εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἰδιαιτέραν ὑπεροχὴν ἔχουσα ἡ ἀνάπτυξις τοῦ τῆς γενικῆς ἀφῆς αἰσθητηρίου· διότι ἡ ἐπιδερμὶς αὐτοῦ τὸ πλεῖστον εἶνε ἀπὸ πλεῖστα τῆς παρα τῶν ζῴοις σκέπης· καὶ τὰ ἀπαλὰ τῶν νεύρων ἄκρα τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ δὲν κωλύονται διὰ λεπίδων εἴτε πτερῶν εἴτε τριχῶν ἀπὸ τῆς ἀμοιβαίας ἀντενεργείας, ἐκφερούσης τε καὶ εἰσδεχομένης παρὰ τῆς περιστοιχοῦσής φύσεως· εἰς τὴν ἔλλειψιν δὲ ταύτην φυσικοῦ τῆς ἐπιδερμίδος καλύμματος ἀποδίδεται πρὸς τοὺς ἄλλοις τὸ πλεόν ἢ ἰκανότης τοῦ ἀνθρώπου παρὰ τ' ἄλλα ζῶα εἰς τὸ ζῆν καὶ εὐδοκιμεῖν ἐν διαφόροις κλίμασι καὶ ὕψει διαφόροις.»

«Ἡ δὲ χεὶρ μετὰ τῶν δακτύλων εἶναι τὸ ὄργανον εἰς ὃ συγκεντροῦται μάλιστα ἢ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι σαφῆς τῶν ἐκτὸς πραγμάτων αἰσθησις· καὶ δι' αὐτῆς ἐκ πάντων τῶν τοῦ κορμοῦ μελῶν δύναται πῶς ἢ ψυχῇ, ἢ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡσυχώτερα καὶ ἐλαφρώτερα ἢ ἐν ἄλλῳ οἰκιδήποτε ζῴῳ συννημένη μετὰ τοῦ σώματος, ἐξέρχεσθαι καὶ κατὰ τινα αὐτῆς ιδιότητα ὡς πλαστικὴ δύναμις ἐμφανίζεσθαι· διὰ τῆς χειρὸς ὁ ἀνθρώπος ἐμφαίνει εἰς τὰ

τῆς πλαστικῆς ἔργα τὴν τοῦ ἐν αὐτῷ ἐνεργοῦντος πνεύματος συγγένειαν μετὰ τοῦ πνεύματος δι' οὗ τὰ ὄρωμενα ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ λαμπρότητι ἐδημιουργήθησαν διὰ τῆς χειρὸς κατασκευάζει ἐαυτῷ ὁ ἄνθρωπος παράδεισαν (πρόσκαιρον βέβαια) ἐν τῷ μέσῳ τῆς νεκρωμένης ἐρήμου, καὶ μεταδίδει εἰς τὰ χρώματα καὶ τοὺς ὄγκους τῆς γῆς τοῦλάχιστον τὴν σωματικὴν τοῦ ζώου μορφήν ἢ καὶ αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου τὴν σεμνότητα, εἰς ἣν, ἂν ὄχι ζώσαν πνοήν, τοῦλάχιστον ἐμπνέει τὴν ἄφωνον τῶν σχημάτων καὶ νευμάτων γλώσσαν· ἔστῳσαν δὲ ταῦτα καὶ μικρὰ τῆς ἀρχικῆς κυριαρχίας του σιὰ, ἀναγνωρίζουσιν ὅμως πάντα τὰ ζῶντα καὶ πάντα τῆς γῆς τὰ στοιχεῖα τὴν δύναμιν τῆς διὰ τῆς τεχνικῆς αὐτῆς χειρὸς ἐνεργούσης ψυχῆς.»

Τοσαῦτα μὲν ὁ Σιουβέρτης· ἐγὼ δὲ ἐν τούτοις προσθέσω· δηλαδή εἰς ἐν πᾶσι φαίνεται κατὰ πρῶτον ὁ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ὀργανισμὸς πολὺ κατώτερος τοῦ τῶν ζῶων· ὅτι ἐνῶ τὸ ζῶον εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησιν κινεῖται ἤδη μεθ' ἰκανῆς ἐλευθερίας καὶ αὐθιπαρξίας, ὀλίγας δὲ μόνον ἐβδομάδας πολλάκις δὲ καὶ ὀλιγώτερον ἀκόμη χρόνον ἔχει χρεῖαν τῆς τῶν γεννητῶν θεραπείας, καὶ ἐπαρκεῖ εἰς τὰς τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἀνάγκας, ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἐναντίας γεννᾶται τοσοῦτον ἄπορος καὶ ἀνίκανος, ὥστε ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔχει ἀπόλυτον τῶν γονέων χρεῖαν· καὶ ἔχει μὲν λόγον τινὰ ἢ παιδικὴ αὐτῇ τοῦ ἀνθρώπου ἡλικία πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ βίου αὐτοῦ μῆκος, ἐν ὃ ἄνθρωπος παρὰ τὰ πλεῖστα ζῶα βιοῖ, φαίνεται ὅμως κατὰ πρῶτον ἔλλειψις πάντοτε τὸ ἄπορον τοῦτο τοῦ νεογενήτου ὡς πρὸς τὴν θαυμαστὴν καὶ ταχεῖαν τῆς τῶν κατωτέρων ὄντων ζωῆς ἀνάπτυξιν· ἀλλὰ προσεκτικώτερον θεωροῦντες τὸ πᾶν, ἀναγνωρίζομεν ἐν τούτῳ κυρίως τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἐπειδὴ διὰ τὴν ἄπορον τοῦ παιδὸς κατάστασιν διεγείρεται μάλιστα εἰς τὴν τῶν γονέων καρδίαν ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ τέκνον· διότι οὐχὶ μόνον ἐνταῦθα ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα πολλάκις τοῦτο φαίνεται χαρακτὴρ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, τὸ ἀγαπᾶν ὅσα μετὰ κόπου ἀποκτᾶ καὶ μετὰ πόνων καὶ φροντίδος ἐπιτυγχάνει· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ παῖς κατὰ τὰ πρῶτα τῆς ἡλικίας του ἔτη μᾶλλον ὑπὸ τῆς μητρὸς ἢ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀγαπᾶται, διότι κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα μάλιστα εἰς τὴν φροντίδα αὐτῆς εἶνε ὅλος ἀνατεθειμένος, ἐντεῦθεν καὶ ἀσθενικὰ παιδιὰ ὡς πολλοὺς κόπους καὶ φροντίδας προξενοῦντα ἀγαπῶνται μᾶλλον τῶν ὑγιῶν. Οὕτω λοιπὸν ὁ Θεὸς, ἵνα ἐπανεθλωμέν ὀθενώρηθημεν, διώρισεν ὅπως ὁ νεογενήτος ἄνθρωπος μετὰ πολλοὺς μύθους καὶ φροντίδας τῶν γονέων αὐτοῦ φθάσῃ εἰς αὐθιπαρξίαν καὶ αὐτάρκη ἡλικίαν· διότι οὕτω συνδέεται μετὰ τῶν ἀφοτέρων ὁ τῆς ἀγάπης δεσμὸς, ὅστις εἶνε ἀναγκαῖος εἰς τὸ ἐπενεργεῖν τοὺς γονεῖς παιδαγωγικῶς ἐπ' αὐτοῦ.

Ἀλλὰ τὸ σῶμα μετὰ πάντων τῶν προτερημάτων αὐτοῦ ἤθελεν εἶσθαι

νεκρὸν, ἂν δὲν ὑπῆρχε καὶ ἐνήργει ἐν αὐτῷ, ἀόρατον μὲν τοῖς σαρκικοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλῶς δὲ ἐν πᾶσιν ἰκανῶς ἀντιληπτόν· τοῦτο δὲ ὀνομάζεται ψυχή· ἢ δὲ ὑπαρξίς καὶ οὐσία αὐτῆς γνωρίζεται ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τῆς, αἵτινες συγκεφαλαιοῦνται εἰς τὴν τῆς γνώσεως, τοῦ αἰσθήματος, τῆς θελήσεως, κατὰ δὲ τὰς ἐνεργούσας δυνάμεις εἰς τὴν δύναμιν τοῦ γιγνώσκειν, τοῦ αἰσθάνεσθαι, τοῦ θέλειν.

Ἡ τοῦ γιγνώσκειν δύναμις ἐμφανίζεται κατὰ πρῶτον ὡς ἢ τὰ αἰσθητήρια ζωογονοῦσα, ὥστε δι' αὐτῶν εἰσδεχόμεθα τρόπον τινὰ ἐν ἑαυτοῖς τὸν περιεκυκλούμεν ἡμᾶς κόσμον· διότι ὄρωμεν μὲν τὸ φῶς, τὸ τὴν ἡμέραν φωτίζον, τὸν εὐαστρον οὐρανὸν, τὴν περὶ ἡμᾶς καλλομένην τῆς φύσεως, ἀκούομεν τὰς ποικίλους φωνὰς εἰσδυούσας εἰς τὸ οὖς ἡμῶν, διακρίνομεν τὰς διαφοροὺς ἐφ' ἡμᾶς ἐντυπώσεις τῆς περιστοιχούσης ἀτμοσφαιρας ἐν ταῖς διαφοροῖς αὐτῆς καταστάσεσι, πάντα ταῦτα διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθητηρίων ἀντιλαμβανόμεθα· ἀλλὰ τὰ αἰσθητήρια ταῦτα, ὁ ὀφθαλμὸς, τὸ οὖς, ὅλον ἡμῶν τὸ σῶμα, εἰσὶν ἀπλῶς ὄργανα, αὐτὸ δὲ τὸ ἀντιλαμβανόμενον τῶν πραγμάτων εἶνε ἡ ψυχή· διὸ τὸν τρόπον τοῦτον καθ' ἕν ἐν τούτοις ἡ ψυχή ἐμφανίζεται καλοῦμεν ἀντιλήψιν.

Ἀλλ' ἂν αἱ ἀντιλήψεις αὗται ἀκαριαίως γινόμεναι παρήρχοντο ταχέως πάλιν, ὥσπερ τινὲς εἰκόνες σκιᾶς ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἢ ὡς τὰ χρώματα τοῦ οὐρανοῦ τόξου, ἐκλείψαντος τοῦ ἡλίου, τὸ κέρδος ἡμῶν ἐκ τῆς ἀντιληπτικῆς δυνάμεως ὅα ἦτον ἀπλῶς ταχὺ, διαρρέουσα τις ἀπόλαυσις ποικίλη· ἀλλ' ἡ ψυχή ἔχει καὶ τὴν δύναμιν τοῦ κατέχειν τὰς διὰ τῆς ἀντιλήψεως προσφερομένας ἐντυπώσεις καὶ διατηρεῖν αὐτὰς σταθερῶς· ταύτης δὲ τῆς ζωῆς αὐτῆς τὴν ἐμφάνισιν καλοῦμεν μνήμην· ἀνάμνησιν δὲ, καθ' ὅσον ἔσῳθεν ἄγοντες ἐνώπιον ἡμῶν τὴν ἐσωτερικὴν ιδιοκτησίαν καὶ ὡς παροῦσαν ἡμῖν ποιοῦντες, λαμβάνομεν αὐτῆς συνείδησιν. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλ' ἔτι ἔχει ἡ ψυχή τὴν ἰκανότητα τοῦ συνάπτειν αὐτάρεσκως πρὸς ἀλλήλας τὰς ἐντυπώσεις καὶ διαφοροὺς εἰκόνας, τὰς ἤδη ἀποκτηθείσας διὰ τῆς ἀντιληπτικῆς δυνάμεως καὶ συνδέειν αὐτὰς κατ' ἄλλην ἀλληλουχίαν καὶ σύνδεσιν παρὰ καθ' ἣν παρέλαθεν αὐτὰς ἀρχικῶς ἔξῳθεν, καὶ παράγειν οὕτως εἰκόνας καὶ συμβάντα καὶ σχήματα, ἅτινα οὐδέποτε παρεστάθησαν αὐτῇ ἔξῳθεν· τὴν δὲ ποιικύτην τῆς ψυχῆς δύναμιν καλοῦμεν φαντασίαν.

Ὅθεν βλέπομεν ὡς γνωστικὴν δύναμιν τὴν ψυχὴν ἐμφανιζομένην κατὰ τριπλῆν ἐνέργειαν δεκτικὴν καὶ συντηρητικὴν καὶ παραγωγικὴν.

Κατ' ἄλλην ὄψιν γνωρίζεται ἡ ιδιόρρυθμος τῆς ψυχῆς ζωὴ ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι· διότι διὰ τοῦ αἰσθάνεσθαι διακρίνονται αἱ διὰ τῆς ἀντιλήψεως προσενεχθεῖσαι ἐντυπώσεις εἰς εὐαρέστους καὶ δυσαρέστους, ἢ σαφέστερον εἰς ἐντυπώσεις εὐαρέστησιν διεγειρούσας καὶ ἀντιλήψεις δυσαρέστησιν διεγει-

ρούσας ἐπεκτείνεται δὲ ἡ διάκρισις αὐτὴ εἰς πάσας τὰς ἀντιλήψεις οὐοῦδ᾽ ἕποτε αἰσθητηρίου· διότι χρώματα μὲν τινα, εἴτε αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἴτε μετ' ἄλλων ἠνωμένα, ἐμποιοῦσιν εὐάρεστον ἐντύπωσιν ἐφ' ἡμᾶς, ἄλλα δὲ πάλιν τοῦναντίον ὡσαύτως εἰς τινα μὲν σχήματα εὐαρεστούμεθα, εἰς ἄλλα δὲ πάλιν λυπούμεθα· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διακρίνομεν φωνὰς εὐαρέστους προσερχομένας ἡμῖν καὶ φωνὰς καθαρὰν δυσάρεσκίαν διεγειροῦσας· τὴν αὐτὴν δὲ διάκρισιν κάμνομεν καὶ εἰς τὰς τῆς ὀσφρήσεως καὶ γεύσεως καὶ ἀφῆς ἐντυπώσεις· καὶ κάμνομεν τὴν διάκρισιν ταύτην ἐκ τινος φυσικῆς ἀνάγκης πάντῃ ἀκουσίως, ὥστε καλῶς ἐννοοῦμεν, ὅτι καὶ κατὰ τοῦτο κινεῖται τι ἐν ἡμῖν, ὕπερ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀρχικὴ τις ζωτικὴ τῆς ψυχῆς ἐνέργεια.

Τρίτον δὲ πάλιν ἀναγνωρίζεται ἡ ψυχὴ ἐν τῷ θέλει· διότι προσκνηθείσης ἡμῖν διὰ τῆς ἀντιληπτικῆς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς ἐντυπώσεώς τινος καὶ ἅμα διακριθέντος τοῦ εὐαρέστου ἢ δυσάρεστου αὐτῆς διὰ τοῦ αἰσθηματικοῦ, κινούμεθα ἤδη ἔσωθεν ἢ πρὸς ζήτησιν ἢ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀντιληφθέντος καὶ ἐλέπομεν ἑαυτοὺς ἢ ἐλκυομένους ἢ ἀπωθουμένους ἀπ' αὐτοῦ· ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς κινήσεως ὀρίζεται ὅλως τὸ πράττειν ἡμῶν· διότι καὶ τὸ στρέφειν πού τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ τὸ ἐκτείνειν εἰς τι τὴν χεῖρα καὶ εὐθύνειν ποι τὸν πόδα, τὰ πάντα προσδιορίζει ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τῆς ψυχικῆς ἡμῶν ζωῆς· διὸ καὶ ὀφθαλμοφανῶς γνωρίζεται ἐν τῇ ἐξωτερικῇ ἡμῶν ἐμφανίσει ἡ ἀκαριταία τῆς ζωῆς κίνησις.

Ἄλλ' ἡ μέχρι τοῦ βαθμοῦ τούτου ψυχικὴ τοῦ ἀνθρώπου ζωὴ τρέφεται τε καὶ ὀρίζεται ὅλως χαμόθεν ἐκ τῆς ὕλικῆς φύσεως καὶ τοῦ τῶν αἰσθήσεων κόσμου· κατὰ τοσοῦτον δὲ καὶ τὰ ζῶα ἔχουσι κοινὴν τὴν ψυχικὴν αὐτῶν ζῶην μετὰ τοῦ ἀνθρώπου· διότι καὶ τὰ ζῶα ἀντιλαμβάνονται τῶν πραγμάτων τοῦ ἔξω κόσμου καὶ διακρίνουσιν αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων· καὶ ὁ μὲν σκύλος γνωρίζει τὸν κύριόν του, καὶ ὁ λέων τὸν φύλακα αὐτοῦ, καὶ τὸ πτηνὸν τὴν φωλεάν του, ὥστε ἔχουσι καὶ μνήμην· διότι ὁ πελαργὸς, ἡ χελιδὼν μετὰ τινὰς μῆνας ἐπανακάμπτουσιν εἰς τὰς ἀρχαίας των φωλεάς, καὶ τὸ ἀγρίμι εἰς τοὺς συνήθεις του μυχοὺς· οὐχ ἥττον δὲ ἔχουσι τὰ ζῶα καὶ τὴν δυνάμιν τοῦ ἀνακαλεῖν πάλιν τὰς προτέρας ἐντυπώσεις· διότι ὁ ἵππος φέρεται εἰς ὑπακοὴν διὰ λέξεως, καὶ ὁ σκύλος διὰ νεύματος. Ἄλλ' εἶνε χρεῖα παραδειγμάτων ἔτι, ἵνα ἀποδείξωμεν ὅτι καὶ αἰσθηματὶ καὶ θέλησιν ἔχει ἡ τοῦ ζῶου ψυχὴ; Ἐὰν λοιπὸν ἐδῶ ἐπαύομεν λέγοντες περὶ τῶν οὐσιωδῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως φαινομένων, ἠθέλομεν βέβαια ἰσοβαμίσει αὐτὴν μετὰ τῆς τοῦ ζῶου· ἀλλὰ δὲν συγχωρεῖται νὰ παύσωμεν ἐνταῦθα· διότι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκτὸς τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ ἄλλη τρίτη δυνάμις οὐσιώδης ἀναγνωρίζεται, τὸ πνεῦμα.

Τί δὲ ἐστὶ τούτο τὸ πνεῦμα; εἶνε ἡ πνοὴ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἀνθρώπον, καὶ ἡ ἰσχὺς δι' ἣν καὶ μόνον ἀνθρώπος γίνεταί, ὁ ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ· εἶνε ἡ σφραγὶς τῆς θείας αὐτοῦ καταγωγῆς καὶ ἡ μαρτυρία τῆς πάντα τὰ δρώμενα πολλῶ ὑπερεχούσης αὐτοῦ ἀξίας· καὶ τὸ πνεῦμα τούτο ἐντεθὲν τῷ χοϊκῷ σώματι καὶ ἐμφυσηθὲν ἐν τῇ καὶ τοῖς ζώοις κοινῇ ψυχῇ, ἐξευγενίζει πολὺ ἀμφοτέρω, καὶ καθιστᾷ αὐτὰ ἱκανὰ εἰς τοιαύτας ἐνεργείας, ὁποίας τὰ ζῶα στεροῦνται καὶ αἰωνίως θὰ στερῶνται· καὶ ὁ μὲν ὀφθαλμὸς γίνεταί τὸ κάτοπτρον συγκινήσεως ὑψηλοτέρας τῆς τῶν αἰσθήσεων, καὶ ἡ γλῶσσα κινεῖται εἰς ἐκπλήρωσιν ἀνωτέρας ἐνεργείας παρὰ τὴν τῶν φαγητῶν διάκρισιν, καὶ ἡ χεὶρ δὲν ἀκολουθεῖ πλέον ὀρμὴν τινα μόνον τῶν αἰσθήσεων, οὐδὲ λαμβάνει μόνον, ἀλλὰ γίνεταί ἱκανὴ καὶ εἰς τὸ δίδειν καὶ εἰς τὸ δημιουργεῖν· αἱ δὲ τῆς ψυχῆς δυνάμεις τε καὶ ἐνεργεῖαι πλείστον ὅσον ὑφῴνται καὶ ἀλλοιοῦνται ἤδη, ἐπιπλέοντος αὐταῖς τοῦ πνεύματος, τῆς ἀνωτέρας ταύτης δυνάμεως· διότι ἤδη, πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἱκανότητα τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι διὰ τῶν αἰσθήσεων καὶ γινώσκειν, προστίθεται ἡ ἀνωτέρα ἱκανότης τοῦ ἑαυτὸν γινώσκειν· καὶ ἡ ψυχὴ, διότι κατοικεῖ ἐν αὐτῇ τὸ πνεῦμα, δύναται ἐν ἰσχύϊ τοῦ πνεύματος αὐτῇ περὶ ἑαυτῆς διανοεῖσθαι καὶ τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῆς καταστάσεων συνείδησιν ἔχειν καὶ τὰς διαφόρους αὐτὰς καταστάσεις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θεωρεῖν, καθ' ὃν δύναται καθ' ἑαυτὴν τὸν ἔξω κόσμον εἰσδέχεσθαι· ὡσαύτως δύναται ἔχειν καὶ μνήμην τῶν ψυχικῶν τούτων καταστάσεων καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς τούτων συνειδήσεως καὶ διατηρήσεως δύναται κατ' ἀρέσκίαν πάλιν ἀναπολεῖν αὐτὰς ἑαυτῇ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον μεταμορφοῦται καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς ψυχικῆς ζωῆς, ἡ κληθεῖσα αἰσθηματὶ· διότι ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ πνεύματος πεπληρωμένῃ ψυχῇ ὑπάρχουσι καὶ κινουῦνται ὅχι μόνον ἔσωθεν διεγειρόμενα καὶ ὀριζόμενα αἰσθήματα τοῦ εὐαρέστου καὶ δυσάρεστου, ἀλλ' ἀφυπνοῦνται τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης, τῆς ἀθυμίας, τῆς συμπαθείας, τῆς εὐσεβείας, τῆς εὐλαθείας, τῆς ἐμπιστοσύνης, ὡσπερ καὶ τὰ τοῦ μίσους, τῆς ἀγανακτήσεως, τῆς ἐδικήσεως, τῆς ὀργῆς, τῆς μικροψυχίας, τῆς δειλίας, τῆς ὑπερηφανίας, τοῦ φθόνου. Τελευταῖον δὲ ἡ τῆς ψυχικῆς ζωῆς ἐμφάνισις, ἡ καλουμένη θέλησις, δὲν προσδιορίζεται πανταχοῦ μόνον διὰ τῆς τῶν αἰσθήσεων ἀντιλήψεως καὶ τῆς τοῦ εὐαρέστου καὶ δυσάρεστου· ἀλλ' ἐκ τοῦ πνεύματος γεννᾶται ἤδη ἐν τῇ ψυχῇ ἡ διάκρισις μεταξὺ ἠθικῶς καλοῦ καὶ ἠθικῶς κακοῦ καὶ συγχρόνως ἡ δυνάμις τοῦ ἐκλέγειν θάτερον ἐλευθέρως καὶ αὐτονόμως, καὶ θέλειν δὲ καὶ ἐπιδιώκειν αὐτὸ πολλῶς, ἐνῶ συνοδεύεται ὑπὸ δυσάρεστου τινὸς αἰσθήματος.

Οὗτοι λοιπὸν ἀπείρως πεπλουτισμένη ἀναδεικνύεται ἢτε σωματικὴ καὶ ἢ

ψυχική του ανθρώπου ζωή δια της μετά το πνεύματος συναφείας. Αυτό δὲ τὸ πνεῦμα καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον ἔχει πρὸς τὸν ὀργανισμόν συμπάσης τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας διπλοῦν ἔργον· καὶ πρῶτον μὲν πρέπει νὰ ὑψώσῃ τὸ τῶν αἰσθήσεων γινώσκειν καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ θέλειν εἰς αὐτοσυνείδησιν· γίνεται δὲ τοῦτο, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀνενεργῶν τοὺς νόμους καὶ τὴν τάξιν πάντων τῶν ὀρωμένων φθάσῃ εἰς σαφήνεια· περὶ παντός τοῦ περικυκλοῦντος τὴν ἐνταῦθα πρόσκαιρον αὐτοῦ ὑπαρξίν· τοῦτο δὲ τὸ ἔργον ἐκπληροῦν τὸ πνεῦμα καλεῖται ροῦς· ἀλλ' ἔπειτα οὐχ' ἥτιον ὀφείλει νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἰκανὸν εἰς τὸ ἀναγνωρίζειν τὸν ἀόρατον κόσμον, εἰς ὃν ἐπίσης ἀνήκει, καὶ εἰς τὸ αἰσθάνεσθαι αὐτὸν καὶ ἐτοιμῶς τὴν ἐπετεργείαν αὐτοῦ δέχεσθαι· καθ' ὅσον δὲ τὸ πνεῦμα ἐκτελεῖ τοῦτο καλεῖται διάνοια.

Ἀλλὰ πρὶν παραιτήσωμεν τὴν θεωρίαν ταύτην, ὀφείλομεν νὰ ἀποφύγωμεν πᾶσαν ἐνδεχομένην παρεξήγησιν τοῦ πράγματος· διότι εὐκόλως ἴσως τις νομίσῃ ὡς ἰδιαίτερα καὶ κεχωρισμένα καὶ ἀλλεπάλληλά τινα, ὅσα ἡμεῖς δυνάμεις καὶ ἰκανότηας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος ἐκαλέσαμεν· τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως· ἐπειδὴ ἡ ἐσωτερικὴ τοῦ ἀνθρώπου οὐσία εἶνε πᾶν τοῦναντίον μοῖρας ἀμέριστος· ἀλλ' ἡ οὐσιώδης αὐτῆ ἐνικότης ἐμφανίζεται κατὰ διαφόρους ἐνεργείας καὶ ζωτικότητας διαφόρους· καὶ διὰ τοῦτο εἶνε σπουδῆς ἄξιον ἐκάστην τούτων γνωρίζειν καὶ χωρίζειν ἐν τῇ θεωρίᾳ, ὅπερ κατ' οὐσίαν ἔν ἐστιν· διότι οὕτως ὀρίζεται ὁ δρόμος τῆς περαιτέρω ἡμῶν πραγματείας κατὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἀλληλουχίαν.

Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἐπιθυμοῦμεν ἤδη προσαφηνίζειν καὶ τὸ ἐξῆς σπουδαῖον ζήτημα, ὁποῖα δηλαδὴ πρέπει νὰ ἦνε ἡ ἀμοιβαία σχέσις τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐμφανιζομένων τούτων ζωῶν· καὶ ἡ ἀπάντησις εἰς τοῦτο εἶνε πρόχειρος, ὅτι ἡ ἀρχικὴ σχέσις, ἡ σχέσις ἦν ἐξάπαρτος πρὸς ἀλλήλας εἶχον αἱ ζωτικαὶ αὐταὶ ἐνεργεῖαι, ὅτε ἐξῆλθεν ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐδύνατο νὰ ἦνε ἄλλη παρὰ ἡ μεταξὺ τοῦ ὑψίστου πρὸς τὸ ἀνώτατον, καὶ ἡ τοῦ ταπεινοῦ πρὸς τὸ κατώτατον· τοῦτο δὲ αὐτὸ ἄλλως ἐκφράζεται οὕτως· ἄνθρωπος ἀληθῶς, ἄνθρωπος περὶ οὗ δύνανται τις εἰπεῖν, ὅτι ὁ θεὸς ἐποίησεν αὐτὸν κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, ἐκεῖνος εἶνε μόνον, ἐν ᾧ τὸ μὲν πνεῦμα ἄρχει, ἡ δὲ ψυχὴ ὑπακούει, τὸ δὲ σῶμα ὑπηρετεῖ. Καὶ αὕτη μὲν εἶνε ἡ θεία καὶ ἡ μόνη ἀνωτάτη φυσικὴ τάξις τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐνυπαρχουσῶν δυνάμεων.

Ἀλλὰ βλέπομεν σήμερον ἐν αὐτῇ τῇ τάξει τὸν ἄνθρωπον; τίς τολμᾷ καταφάσκειν; Οὐδὲν πρᾶγμα οὐδαμοῦ ὑπάρχει τοσοῦτον ἀναντιρρήτων ὡς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἐν τῷ φυσικῷ νῦν ἀνθρώπῳ φαίνονται αἱ ζωτικαὶ ἐκεῖναι δυνάμεις εἰς ἀντίστροφον σχέσιν πρὸς ἀλλήλας· οὐχὶ τὸ πνεῦμα ἀλλὰ τὸ σῶμα διοικεῖ καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ συνημμένη αἰσθητικότης· αὕτη πρώτη δι-

γείρεται ἐν αὐτῷ μεθ' ὅλης τῆς ἰσχύος καὶ σπεύδει νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἐπετείη τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐπάνω ὄλων τῶν ἐργασιῶν τῆς ζωῆς. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἔχει· εἶνε δὲ αὐτὸ τὸ λεγόμενον *προπατορικὸν ἀμάρτημα*· διότι τὴν κατάστασιν ταύτην πᾶς ἄνθρωπος παρ' ἄλλου διὰ τῆς φυσικῆς καταγωγῆς κληρονομεῖ, ὥστε οὐδεὶς ἀλλέως γεννᾶται.

Ἐντεῦθεν δὲ σαφέστατα ἤδη ἐξάγεται καὶ ὁποῖον εἶνε κυρίως τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδαγωγίας τὸ ἔργον· δηλαδὴ ἡ ἀνατροφή ἔργον ἔχει τὸ ἐξάγειν τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς καθ' αὐτὸ ἀντιστρόφου καταστάσεως καὶ ἐπαρφέρειν πάλιν τὴν ἀρχαίαν ὀρθὴν μεταξὺ τῶν οὐσιωδῶν αὐτοῦ ζωτικῶν δυνάμεων σχέσιν, τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὀρισθεῖσαν καὶ θεθεῖσαν. Καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καλεῖ τὴν μεταβολὴν ταύτην *ἀναγέννησιν*, ἐν οἷς λέγει (Ἰω. 3. 3)· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· καὶ (5) ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ἐὰν μὴ γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστιν.

Οὕτω ποριζόμεθα σαφῆ καὶ ὀρισμένην ἀπάντησιν εἰς τὸ περὶ ἀνατροφῆς ζήτημα τήνδε· ἡ ἀνατροφή χρεωστεῖ νὰ βοηθῇ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀναγέννησιν.

ΦΡΟΝΙΜΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ ΜΙΑΓΩΓΗ.

Μία τῶν ἐν Παρισίοις πλουσιῶν καὶ ἀριστοκρατικῶν οἰκιῶν, ἔπου ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου συνήρχοντο πᾶσαν ἐσπέραν ἄνθρωποι τάξεων ἀνωτέρων, ἦτο ἡ τοῦ Κόμητος Δ. Ἐν μέσῳ τῶν ἐκλεκτῶν τούτων ἀτόμων εὑρίσκε τις συνεχῶς καὶ τὸν περίφημον μουσικὸν Σποντινὴν, ἐγγίσαντα ἤδη τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης του. Τρις τῆς ἐβδομάδος συνήθως παρεκάλει εἰς τοιαύτας συναναστροφὰς ὁ Κόμης, διότι κατὰ τὰς ἐπιλοίπους ἡμέρας ἐρρίπτετο περιπαθῶς εἰς τὸ χαρτοπαίγιον, ἐπρόσεχεν ὅμως μὴ βλάβῃ σημαντικὰ τὴν περιουσίαν του· καὶ ἐπειδὴ εἶχε μεγάλην ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν σύζυγόν του, ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ τῶν κατ' οἶκον πραγμάτων.

Ἐνῷ ποτε εἰσῆρχετο εἰς τὰ ἴδια, παρέστη ἐνώπιόν του ἀρχαῖός τις ὑπηρέτης, τὸν ὁποῖον ἠγάπα διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τιμιότητά του, καὶ περ

εὐλοπὸς εἶπεν αὐτῷ ὅτι πάσχει, βλέπων τὸν κύριόν του περίγελων νῦν μὲν τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ, μετ' ὀλίγον δὲ ἴσως καὶ τοῦ κοινοῦ, ἂν προλαβῶν δὲν καταπαύσῃ τὰ εἰς τὸν οἶκόν του συμβαίοντα ἄτοπα.

— Τί ἐννοεῖς; ἠρώτησεν ὁ Κόμης. Ἐκφράσθητι σαφέστερον.

— Φεῦ! συμπεραίνετε οἰκοθεν, κύριέ μου, ὅτι τὸ σκάνδαλον πρέπει νὰ ἦναι πολὺ προχωρημένον, καὶ διὰ τοῦτο τολμῶ νὰ σᾶς εἰδοποιήσω· ἐπειδὴ ὁ σάκις ὑμεῖς ἐξέρχεσθε τῆς οἰκίας, εἰσέρχεται ὁ Κ. Σποντίνης, καὶ κατακλι· νόμος εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Κυρίας, περιμένει μίαν καὶ δύο ὥρας ἐνίστα· ἔπειτα γράμματα ἀλλεπάλληλα στέλλονται πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰς πόσας φλυαρίας δίδει ἀφορμὴν ἢ τοιαύτη διαγωγὴ καὶ ἐντὸς αὐτῆς τῆς οἰκίας ἀφίνω νὰ συμπεράνητε μόνος.

Ὁ Κόμης δὲν ἐδίστασε πιστεύων τὰ λεγόμενα. Πρὶν ἢ ὅμως ἀποφασίσας πράξῃ τι ὀριστικόν, ἤθελε σημεῖα ψηλαφητὰ, λαβὴν εὐπρόσωπον. Ἐνεκα τούτου παρήγγειλε τῷ ὑπηρετῇ νὰ προσπαθῆσθαι νὰ μεσολαβήσῃ, εἰ δυνατόν, ἐπιστολὴν τινα ἐκ τῶν πεμπομένων. Ὁ ὑπηρετὴς μετὰ σπουδῆς ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν, διότι μετὰ μίαν καὶ δύο ἡμέρας πραγματικῶς ἐνεχείρισε τῷ κυρίῳ ἐπιστολὴν περιπαθεστάτην, πρὸς τὸν Σποντίνην ἀπευθυνομένην!

Ὁ Κόμης δὲν ἦτο μὲν φύσει ζηλότυπος, κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ὅμως, πλὴν τῆς πρὸς αὐτὸν ἀχαριστίας, συνηθάνετο ἐνδομύχως καὶ πὰς συνεισίας τῆς φαρμακερᾶς κακολογίας τῶν φιλοκατηγόρων. Τούτου ἕνεκα ἀμέσως ἔσπευσε παρὰ τῷ Σποντίνῃ, τὸν ὁποῖον μὴ εὐρῶν κατ' οἶκον, ἠναγκάσθη νὰ περιμείνῃ. Ὅτε δὲ ἦλθεν, εἶπεν αὐτῷ, μετὰ τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις τὰ ἑξῆς:

— Ἐπιτρέψον μοι ἀπροοιμίως νὰ σοὶ φανερώσω τὴν αἰτίαν τῆς ἐπισκέψεώς ταύτης. Αἱ συνεχεῖς συνεντεύξεις σου μετὰ τῆς Κομήσσης Δ. δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς πολλὰς εἰκασίας, αἱ ὁποῖαι βλάπτουσι τὴν ὑπόληψίν της. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν πρῶτον μὲν νὰ παύσῃς τοῦ νὰ συχιάζῃς εἰς τὸν οἶκόν μου, δευτέρον δὲ νὰ μοὶ ἐγχειρίσῃς ὅλα τὰ γράμματα, ὅσα μέχρι τοῦδε ἔλαβες ἀπὸ τὴν σύζυγόν μου· τιμῶς δὲ ὑπόσχομαι νὰ μὴ κάμω χρῆσιν αὐτῶν ἐπὶ κακοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σποντίνης ἠρνεῖτο ἐπιμόνως καὶ ἀντέτεινεν, ὁ Κόμης, ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ θυλακίου τοῦ ἱματίου του πιστόλιον, ἠπέλιπε νὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἂν ἐπιμείνῃ ἐναντιούμενος. Τότε ὁ Σποντίνης παρετήρησεν ὅτι οὐδέποτε ἤλπιζε νὰ ἴδῃ τὸν Κόμητα παραφερόμενον εἰς οὕτω ἀγενεῖς βιαιοπραγίας, ὥστε νὰ ἐπιπέσῃ ὡς μαιφόνος κατ' ἀνθρώπου ἀόπλου. Ἐνθυμήθητι (προσέθηκεν ὁ μουσικός) ὅτι εὕρισκεσαι εἰς τὴν οἰκίαν μου κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν καὶ κινδυνεύεις ἕνεκα παραφροσύνης νὰ μολύνῃς τὴν τῶς ἀκηλίδωτον ὑπόληψίν σου.

— Συγχώρησόν μοι, ὑπέλαβεν εὐθὺς ὁ Κόμης, ἐπειδὴ ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἐκδικησις μὲν παρέσυρον πέραν τοῦ δέοντος· ἀλλὰ τοῦ ζητήματος δὲν παραιτοῦμαι καὶ οὔτε ἀναχωρῶ πρὶν λάβω τὰ προκείμενα ἔγγραφα· ἐπειδὴ δὲ οὐδαμῶς ἀμφιβάλλω περὶ τούτων, προσφέρω σοὶ καὶ 20000 φράγκων εἰς ἐξαγορὰν αὐτῶν ἢ ὡς ἀμοιβὴν τῆς χάριτος.

Ταῦτα δὲ λέγων, κατέθηκεν εὐθὺς ἐπὶ τοῦ γραφείου τὴν ποσότητα ταύτην εἰς χαρτονομίσμα.

Ἐνδοιασμοὶ κατέλαβον τότε τὸν Σποντίνην καὶ τὰ χεῖλη αὐτοῦ ὑπετραύλισαν τὰ ἑξῆς· πῶς, εἶπε, χάριν τῶν χρημάτων νὰ παραχωρήσω ὅ,τι ἠρνήθη, ὅταν μὲ παρεκάλει καὶ ἠπέλιπε;

Τελοσπάντων ὁ μουσικολογιάτατος ἐνέδωκε, καὶ ἀναζητήσας τὰς ἐπιστολάς, παρέδωκε τῷ Κόμητι ὁλόκληρον φάκελλον.

Ὁ Κόμης Δ. ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἴδια, δὲν ἠδυνήθη ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς θλίψεως νὰ ἴδῃ τὴν σύζυγόν του δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Τῇ ἐπαύριον, εὐρῶν αὐτὴν μόνην εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἀνείδισε πικρῶς τὴν γενομένην αὐτῷ ὕβριν καὶ ἐνεχείρισε τὸν φάκελλον τῶν γραμμάτων· ἀλλ' ἡ Κόμησσα, ἀταράχως ἀποκρινομένη, δὲν ἔχεις, εἶπεν, ὅλην τὴν ἀλληλογραφίαν, διότι ἐκ τοῦ φακέλλου λείπει μία ἐπιστολὴ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς συλλογῆς, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πρὸ ὀλίγου ἐτελείωσα.

Ἐκαστος συμπεραίνει οἰκοθεν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ δυστυχοῦς Κόμητος, ὅστις ἤδη, πρὸς τὰ λοιπὰ, ἀνεκάλυπτε καὶ ἀναίδειαν παρὰ τῇ συζύγῳ.

- Πῶς λοιπὸν Κυρία! τολμᾶς ἢ πιστεύεις νὰ δικαιολογηθῆς οὕτω;
- Βεβαίως, ἀπεκρίθη ἐκείνη. Σὺ γνωρίζεις ἄριστα τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν.
- Ἐ! καὶ τί ἐκ τούτου;
- Πλειότερα ἢ ὅ,τι νομίζεις! Εἶδον ὅτι ἐπιθυμεῖς πάντοτε νὰ συναναστρέφῃσαι τοὺς γνωρίζοντας τὴν Ἰταλικὴν· ὅθεν, ἵνα σὲ εὐχαριστήσω καὶ κατὰ τοῦτο, ἠθέλησα νὰ μάθω τὰ Ἰταλικά, καὶ ἵνα σὲ ἐκπλήξω, ἔμαθα αὐτὰ κρυφίως σου· ὁ Κ. Σποντίνης μοὶ τὰ ἐδίδασκεν, ὑποσχεθείς καὶ παρηγγελμένος νὰ μὴ εἴπῃ λέξιν εἰς κανένα τὰ γράμματα, περὶ τῶν ἀποίων γίνεται τοσαύτος λόγος, μετέφραζα ἐκ τοῦ Μεταστασίου, τὸν ὁποῖον ἔχεις εἰς τὴν βιβλιοθήκην σου, καὶ πέμφουσα αὐτὰ κρυφίως πρὸς τὸν Κ. Σποντίνην ἐλάμβανον ἔπειτα διωρθωμένα. Γνωρίζω ὅτι διὰ νὰ τὰ λάβῃς ἀπεφασίσας νὰ θυσιάσῃς καὶ χρήματα. Ὁ Κ. Σποντίνης μ' ἐπεμψεν ἤδη τὰς 20000 φράγκα, τὰ ὁποῖα προσέφερες περὶ τούτου καὶ μὲ παρακαλεῖ θερμῶς νὰ σοὶ ἐκθέσω τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, ἵνα παύσῃς ταραττόμενος καὶ ἀδικῶν ἄλλους.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἦσαν οὕτω πιθανοὶ καὶ σύμφωνοι πρὸς τὰ πράγματα, ἢ ἐπιμότης τῆς Κομήσσης τοσαύτη, ὥστε ὁ σύζυγός της δὲν ἐθεώρησε φρόνιμον, οὔτε χρηστόθηδες τὸ ἐπιμένειν εἰς φανταστικὰς ὑποψίας.

Τῆ δ' ἐπαύριον, ἀνευφημούμενον ἐν τῷ θεατρῷ νέου τινὸς δράματος τοῦ Κ. Σποντίου, ὁ Κόμης καὶ ἡ Κόμισσα ἐκάθηντο ἐν τῷ θεωρείῳ αὐτῶν, ἔχοντες πλησίον, φαιδρὸν καὶ πλήρη χαρᾶς, τὸν μυστικὸν διδάσκαλον τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης. (Κατὰ τὸ Γαλλικόν.)

— 0 —

ΑΓΓΛΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.

Ὁ ἐκ Καλκούτας δόκτωρ Οὐίλιαμ Βούρν, μετὰ τρίμηνον πλάνην παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου, ὅπου περιέτρεχεν ἀναζητῶν φυτὰ παχέα, ἀγνωστα ἡμῖν, εὔρεν ἐν πλημμονῇ εἰς τὰ χάσματα τῶν βράχων εἶδός τι ῥίζης, τὴν ὁποίαν ἐκάλεσε *σηρικόν*, ἐν πολλοῖς ὁμοίαν τῇ τοῦ λαπάθου ῥίζῃ.

Ἐπιστρέψας οἶκαδε καὶ θέλων ν' ἀνακαλύψῃ τὰς τοῦ *σηρικοῦ* ἰδιότητας, ὁ δόκτωρ Βούρν διέταξε νὰ θράσωσι τὴν ῥίζαν ταύτην καὶ νὰ δώσωσιν εἰς εἰς τοὺς κύνας αὐτοῦ. Οἱ κύνες, φαγόντες, ἤρχισαν νὰ γαυγίζωσι καὶ περιεστρέφοντο ἐν παραφορᾷ, μετ' ὀλίγον δ' ἐκοιμήθησαν, καὶ ἐπειδὴ ἐφαίνοντο τεθνεώτες, ὁ δόκτωρ Βούρν παρήγγειλε τοὺς ὑπηρέτας νὰ θάψωσιν αὐτοὺς τῇ ἐπαύριον.

Τὴν ἐπιούσαν οἱ ὑπηρέται τοῦ Βούρν, παραγενόμενοι εἰς τὸ χημικὸν ἐργαστήριον τοῦ κυρίου των πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ταύτης, εὔρον τοὺς κύνας ὀρθοὺς καὶ ἐκβάλλοντας ἐκ τοῦ στόματος καὶ τῶν μυκτῆρων σίαλον νηματώδες, ὅμοιον τῷ νήματι τῆς μετάξης, τῷ διὰ χημικῶν σκευασίων ἐξαγομένῳ τοῦ περικαλύμματος τοῦ βάμβακος.

Εἰς τῶν ὑπηρετῶν, ἐγγίσας τῷ δακτύλῳ τὸ σίαλον, ἀνέσυρε νῆμα τεσσαράκοντα καὶ πέντε ποδῶν ἀγγλικῶν μήκους· ἐν τῷ μεταξύ ὑπῆγεν εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ ὁ δόκτωρ Βούρν, ὅστις κατορθώσας ἔλαβεν ἐκ τοῦ σιάλου τῶν κυνῶν ἰκανὴν ποσότητα μετάξης ἐκλεκτῆς, ὁμαλῆς, στιλπνῆς, ἰσχυρᾶς καὶ ἄνευ τινος ἐλαττώματος.

Περιχαρῆς διὰ τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην, ὁ δόκτωρ Οὐίλιαμ ἐδοκίμασεν ἐκ δευτέρου τὴν δύναμιν τοῦ φυτοῦ, ἀλλ' ἤδη μετεχειρίσθη, ἀντὶ κυνῶν, δύο ὑπηρέτας· εὐδοκιάσας δ' ἔτι μᾶλλον, μετὰ ἓνα μῆνα ἐτοιχοκόλλησεν καθ' ὅλην τὴν Καλκούταν τὴν ἐξῆς προκῆρυξιν.

« Οἱ ἐντὸς τῆς πόλεως Παρίαι προσκαλοῦνται νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν δόκτορα Οὐίλιαμ Βούρν, ὑπήκοον τῆς μεγαλειότητος βασιλείσεως τῆς Ἀγ-

γλίας, ἔχοντα ἀνάγκην διακοσίων ἐξ αὐτῶν· χορηγεῖ δ' ἐκάστη τούτων μίαν λίτραν ὀύζης καὶ τέσσαρας κωρὶς (*) καθ' ἡμέραν.

Τῇ ἐπαύριον τῆς προκλήσεως ταύτης, συνηθροίσθησαν μυρία Παρίαι· ἐξ αὐτῶν ἔλαβεν ὁ δόκτωρ τοὺς ἀναγκαιοῦντας, εἰς τοὺς ὁποίους ἔδωκε νὰ φάγωσι τὴν ῥίζαν τοῦ *σηρικοῦ*· καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν οὗτοι παρήγαγον 150 λίτρας μετάξης ἀκατεργάστου, τὴν δὲ δευτέραν 250, τὴν τρίτην καὶ τὰς λοιπὰς ἡμέρας 350 μέχρι 400 λιτρῶν· ὥστε τὸ καθημερινὸν τοῦ δόκτορος κέρδος ἦτο τριῶν περίπου χιλιάδων φράγκων.

Ἡ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ *σηρικοῦ* παραγομένη μετάξα στίλβει ὡς τὰ ἐξ ὑάλου γαλλικὰ ὑφάσματα· εἶναι δὲ πάσης ἄλλης προτιμιτέα πρὸς κατασκευὴν στιλβόντων ὑφασμάτων μεταξωτῶν.

Μετὰ τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, ὁ δόκτωρ Οὐίλιαμ, λαβὼν τὸ προνόμιον τῆς κατασκευῆς τῆς τοιαύτης μετάξης, κτίζει μέγα ἐργοστάσιον, εἰς ὃ προτίθεται νὰ ἐπασχολήσῃ διςχιλίους Παρίας, ἐξ ὧν πεντακοσίους μεταχειρίζεται εἰς συλλογὴν τῆς ῥίζης τοῦ *σηρικοῦ*.

Ἐγένοντο δὲ ἀπόπειραι πρὸς ἐμφύχωσιν τοῦ παραδόξου φυτοῦ εἰς τὸν βοτανικὸν κήπον τῆς Καλκούτας· ἀν ἐπιτύχῃ ἡ ἀπόπειρα αὕτη, τὸ *σηρικόν* βεβαίως θέλει μετενεχθῆ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου πιθανῶς θέλει εὐδοκιμήσῃ.

[Ἐφημερίς τοῦ Φραγκοφρτίου.]

(*) Κωρὶς ἐν Ἰνδία λέγονται τὰ μικρὰ κογχυλιῶ, τὰ ὅποια ὁ πτωχὸς λαὸς μεταχειρίζεται ἀντὶ νομίματος μικροῦ.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ.

ΑΓΓΑΜΑ ΝΕΒΩ.

Αἱ στοὰὶ τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου ἐκοσμήθησαν κατ' αὐτὰς δι' ἀγάλματος τοῦ θεοῦ Νεβῶ, ἐν Βαβυλῶνι εὐρεθέντος κατὰ τὴν μεσημβριναπολιτικὴν πλευρὰν τοῦ παλατιῦ Νεμρώδ ὑπὸ ἐργατῶν τινῶν, ἐργαζομένων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ταγματάρχου Βουαλινσῶνος. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο, ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ ὁποῦ ἀναγινώσκονται τὰ ὀνόματα τοῦ Πούλ καὶ τῆς Σεμίραμιδος, ἔχει ὕψος πέντε ποδῶν καὶ ἑπτὰ δακτύλων· ὁ θεὸς ἐξεικονίζεται ὄρθιος, ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὸ βᾶθρον ἔχει ὄγκον τριῶν ποδῶν· ὁ λίθος, ἐξ οὗ τὸ ἄγαλμα ἔχει κατασκευασθῆναι, εἶναι τατανώδης, περιέχει δὲ ἰκανὴν ποσότητα κογχυλίων. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Νεβῶ κρύπτεται ὑπὸ πῖλον, ἔχοντα σχῆμα ἀνεστραμμένης ὑδρίας καὶ συνεσφιγμένης μεταξύ δύο κεράτων καὶ ἑνὸς πλοκάμου. Τὰ ὄμματα ἔχει μεγάλα καὶ ἀμυγδαλοειδῆ, καλῶς κατασκευασμένα· ὁ πῶγων καὶ ἡ κόμη, λίαν μακρὰ, καταπίπτουσιν εἰς πλοκάμους ἐλικοειδεῖς, ἐπιτηδείως ἀλλήλων ἐπικειμένους· ἐπὶ τοῦ ἄνω χεῖλους τρέφει μύστακα ὀγκώδη, τὴν ῥίνα δ' εἶναι ἀκρωτηριασμένος, ὡς συμβαίνει εἰς πλεῖστα τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων· τὰ ὦτα περιεσώθησαν, ἕνεκα τῆς μικρότητος καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν κεράτων. Ὁ Νεβῶ ἔχει ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ ζωστήρος καὶ φέρει ψέλλια (βραχιόνια) κεκοσμημένα μεγάλῳ μαργαρίταις. Τὸ ἔνδυμα τοῦ θεοῦ εἶναι ἐντελῶς προσκεκολλημένον ἐπὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ στενοῦ χιτῶνος, ὅστις, παρατηρητέον, οὐδεμίαν ἔχει πτυχὴν, ὑπάρχουσι γράμματα σφηνοειδοῦς γραφῆς. Ὁ Κ. Ἐρρίκος Βουαλινσῶν ἀνέγνω τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, ἐξ οὗ μανθάνομεν ὅτι τὸ ἄγαλμα κατασκεύασεν ὁ λιθοξόος Καλάκ (α) καὶ ὅτι ὑπ' αὐτοῦ ἐδωρήθη τῷ κυρίῳ αὐτοῦ Φαλούχη βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῇ τούτου γυναικὶ Σεμίραμιδι. Ἀναμφιβόλως ὁ Φαλούχης οὗτός ἐστιν ὁ ἐν τῇ Παλαιᾷ (Βασιλ. XV. § 19) ἀναφερόμενος Πούλ, ὃν ἡ τῶν ἐβδομήκοντα μετάφρασις λέγει Φούλ· ἡ δ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ φερομένη Σεμίραμις, ἧς τὸ ὄνομα εὐκόλως ἀναγινώσκεται, ἡ περίφημος καὶ πασίγνωστός ἐστι Σεμίραμις.

(α) Ὁ ἐν Γενέσει X. §. 12 Χαλάχ.

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΝΙΚΟΛΑΟΣ.

Ὅτε τῷ 1828 ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος μετέβαινεν εἰς Βαρσοβίαν ἵνα λάβῃ τὸ στέμμα τοῦ Βασιλέως Πολωνίας, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν νῦν Αὐτοκράτορα τῶν Ῥωσίων, δεκαετὴ τότε καὶ τετιμημένον βαθμῷ στρατηγοῦ. Ὁργισθεὶς ποτε ὁ νέος πρίγκηψ ἔθεσεν ὑπὸ κράτησιν τὸν παιδαγωγὸν αὐτοῦ συνταγματάρχην Μέρδερ.

Τοῦτο μάθων ὁ Αὐτοκράτωρ ἠρώτησε τὸν παιδαγωγὸν τίνας ἕνεκα ὑπήκουσε.

— Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ συνταγματάρχης· ἡ Α. Υ. ἐφόρει στολὴν στρατηγοῦ καὶ μ' ἔδωκε διαταγὰς παρουσίᾳ ἄλλων στρατιωτικῶν· ἔχρεώσαστον λοιπὸν νὰ ὑποταχθῶ εἰς τὰς τοῦ ἀνωτέρου μου διαταγὰς, ἵνα μὴ προσκρούσω εἰς τοὺς περὶ πειθαρχίας κανόνας.

— Καλὰ! ἀπεκρίθη ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος, καλέσατέ μου τὸν υἱὸν διὰ νὰ τὸν μάθω νὰ ὑπακούῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν παιδαγωγὸν του.

— Κύριε στρατηγέ, ἐθέσατε τὸν συνταγματάρχην Μέρδερ ὑπὸ κράτησιν, λησμονοῦντες ὅτι εἶναι παιδαγωγός Σας· αὐτὸς ὑπήκουσε· καλῶς· ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ συμβῇ τοῦ λοιποῦ τοιοῦτόν τι καὶ διὰ νὰ ὑπακούητε εἰς τὸν παιδαγωγὸν Σας, Σας ἀφαιρῶ τὸν στρατηγικὸν βαθμὸν καὶ τοῦ λοιποῦ θὰ ὑπακούεται ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης εἰς τὸν συνταγματάρχην, ἕως οὗ μάθετε τὴν τρῶπὴν δίδονται αἱ διαταγαί.

Ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης λοιπὸν ἠκολούθει τὸν πατέρα ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος μέχρι τῆς Ἰαβλούνας, ἐσχάτου σταθμοῦ πρὸ τῆς Βαρσοβίας. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ἐνδίδων εἰς τὰς παρακλήσεις τῆς Αὐτοκρατείας, καθικετευοῦσης ἵνα μὴ εἰσέλθῃ ὁ αὐτοκρατορικὸς πρίγκηψ ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Πολωνίας, συγκατετέθη νὰ προβιβάσῃ αὐτὸν εἰς βαθμὸν ὑπολοχαγοῦ καὶ τὸν βαθμὸν τοῦτον διετήρησεν ὁ διάδοχος καθ' ὅλην τὴν ἐν Πολωνίᾳ διαμονὴν του.

ΠΕΡΙ ΕΛΑΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΕΩΣ (Caoutchouk.)

Μία τῶν περιεργωτέρων φυτικῶν οὐσιῶν εἶναι τὸ ἐλαστικὸν κόμμι, ὅπερ συνήθως μεταχειρίζονται πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ὑπὸ μολυβδογραφίδος γεγραμμένων. Ἡ οὐσίᾳ αὕτη ἔγινε γνωστὴ εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ διασήμεου φυσιο

δίφου τοῦ La Contamine, κατὰ τὸ 1786. Μετὰ τὴν εἰς Εὐρώπην μετακομιδὴν αὐτῆς, μεγάλη φιλευνεκία μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων τῆς Εὐρώπης ἠγέρθη περὶ τῆς φύσεως αὐτῆς· οἱ μὲν ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς πρῶτον τεχνητὸν, ἄλλοι τινὲς ὡς κόμμι, ἄλλοι δ' ὡς ρητίνην, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ προσδιορίσῃ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἡ οὐσία αὕτη προήγετο· εἶτα δὲ ἀποσταλεῖσα ἐπιτροπὴ φυσιοδιφῶν, πρὸς ἔρευναν διαφόρων ἄλλων ἀντικειμένων τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἀνεκάλυψεν ὅτι τὸ ἐλαστικὸν κόμμι παράγεται ἐκ τοῦ ὀποῦ διαφόρων δένδρων τῆς Καϊάνας (Quiana) καὶ Βρασιλίας κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. «Περὶ τὴν ἀνοιξὴν χαράσσουν τὸν φλοιὸν τινῶν δένδρων, καὶ ἐκ τῆς γενομένης ὀπῆς ἐκρέει γαλακτώδης ὀπὸς, ὅστις ἐντὸς κάτωθεν τοποθετημένων ἀγγείων συναίγεται. Συνήθως μεταφέρεται τὸ ἐλαστικὸν κόμμι ὑπὸ ποικίλα σχήματα, λ. χ. ἐν εἶδει κολοκύνθων, ζώων, ἀνδρείκελων κ.λ.π.

Τὰ σχήματα ταῦτα γίνονται διὰ τῆς περιλειψέως τοῦ προσφάτως ἐκρέοντος ὀποῦ ἐπὶ τύπων κατεσκευασμένων ἐξ ἀργιλλώδους χρώματος, ἢ κρεμῶσι τοὺς τυπούς τούτους πλησίον τῆς ὀπῆς, ἐξ ἧς ὁ ὀπὸς ἐκρέει, ἀφοῦ δὲ περιλειφθῶσι ἔω, οὐ ἀποκτῆσωσι τὸ ἀπαιτούμενον πάχος, συντρίβονται ἔπειτα οἱ ἐντὸς τοῦ περιλείμματος ὑπάρχοντες ἀργιλλώδεις τύποι, καὶ ἐγχομένου ὕδατος ἐκπλύνονται τὰ θραύσματα. Τὰ σχήματα ταῦτα ἔχουσι λευκὸν χρῶμα, ὡς καὶ ὁ ἐκρέων ὀπὸς εἶναι ὡς τὸ γάλα· ἵνα δὲ προσλάβῃ τὰ μέλαν χρῶμα, ἔπερ συνθίζουσι ἀνεκάθεν, ἀνάπτουσι οἱ Ἰνδοὶ πῦρ, καὶ ἐκθέτουσι ταῦτα εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀσβόλης, αὕτη δὲ ἐνοῦται μετὰ τοῦ ἐκ νέου μαλακωθέντος ὀποῦ τοσοῦτον, ὥστε προσλαμβάνει οὗτος μελανόφαιον ἢ μέλαν χρῶμα.

Τὸ ἐλαστικὸν Κόμμι, ὡς ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν ἀλεξυδάτων φορεμάτων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἐκτιθεμένων εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ὕδατος καὶ τῆς ὑγρασίας, ὥστε ὁ τοιαῦτα κομμιοπλαστα φορέματα περιβεβλημένοις, δύναται ἡμέραν ὅλην νὰ μένῃ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν βροχῆς βαρδαιοτάτης, χωρὶς αὕτη ποσὼς νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ ἐνδύματος, ὡς καὶ ἄνθρωποι φοροῦντες ὑποδήματα ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιος εἶναι προφυλαγμένοι ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν· τοιαῦτα ἄρα ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιος ὑποδήματα καὶ σανδάλια προφυλάττουσι τοὺς φοροῦντας αὐτὰ ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, καὶ εἶναι τῶ ὄντι μέγα εὐεργέτημα δι' ἀνθρώπους πάσχοντας ὑπὸ ρευματισμῶν, ἀρθρίτιδος καὶ ἄλλων ὁμοίων νοσημάτων.

ὑπὸ τῶν ἐλαίων τῶν λιθανθράκων διαλύεται τὸ ἐλαστικὸν κόμμι, ὥστε ἂν διάλυμά τι τοιοῦτον ἐπαλειφθῇ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῆς, ἢ ἐκταθῇ ἐπὶ μαρμαρίου, δύναται νὰ ληφθῶσι πλατύσματα λεπτότατα ὡς ὁ χάρτης, καὶ διὰ τοιούτων λεπτῶν ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιος πλατυσμάτων κατασκευάζον-

ται τὴν σήμερον ἄπειρα καὶ ἐπωφελέστατα ἀντικείμενα, χρήσιμα διὰ τὸν κοινὸν βίον.

Τὸ ἐλαστικὸν κόμμι εἶναι φλέξεως ἐπιδεικτικόν, καὶ καίει μετὰ λαμπρᾶς φλογός, ὥστε ἕνεκα τούτου χρησιμεύουν τὰ ἀποκόμματα, ἢ ἄλλως πῶς ἄχρηστα γενόμενα ἀντικείμενα ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιος, πρὸς κατασκευὴν δάδων· ἰδίως τοιαύτας κατασκευάζουσι οἱ Ἰνδοὶ, καὶ ἡ φλόξ αὐτῶν λίαν φωτοβολοῦσα ἐκ μακροῦ ἀποστήματος διακρίνεται.

Περίεργος παρατήρησις ἐπὶ τῶν εἰρημένων δένδρων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ περιήμου Humbold, ὅστις παρατήρησεν ὅτι τὰ δένδρα, ἅτινα εἰς νεαρὰν ἡλικίαν παρέχουσι τὸν γαλακτώδη τοῦτον ὀπὸν, ἀφοῦ γηράσωσι, δὲν ἐκρέει πλέον οὗτος διὰ τῆς ἐνταμῆς τῶν κορμῶν, ἀλλ' ἀποκρίνεται ὀπὸς ἰδιαιτέρας φύσεως ἐκ τῶν ριζῶν, ὅστις εἶναι σκληρότερος καὶ σπογγωδέστερος, δυνάμενος ὅμως, διὰ θερμάνσεως ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ διὰ μαλάξεως διὰ τῶν χειρῶν, νὰ ἀποκατασταθῇ χρήσιμος ὡς τὸ ἴδιον ἐλαστικὸν κόμμι. Τοῦτα τὸ ἐλαστικὸν κόμμι ὠνόμασεν ὁ Humbold ἐλαστικὸν κόμμι ὑπόγειον, ὑπὸ τῶν ἐγγωρίων Baricho ne Zapis καλλούμενον· ἡ οὐσία αὕτη ἀπεκρίνεται ἰδίως ἐκ τῶν δένδρων τῶν φυομένων εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ὁρηνόκου ποταμοῦ, καὶ εἰς τοσοῦτον ποσόν, ὥστε τὸ πλεῖστον μέρος, τῶν ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιος ἐν τῇ Ἀμερικῇ κατεσκευασμένων ἀντικειμένων, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑπογείου ἐλαστικοῦ κόμμιος κατασκευάζονται.

(Ἐφημερίς τῶν Φιλομαθῶν.)

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Ἡ Αὐγοῦλα ποῦ νᾶναι;
Κοντεύει τὸ βράδυ,
Καὶ μαῦρο σκοτάδι.
Πλακώνει τὴν γῆ·
Παγαίνει κεῖ ποῦναι
Ψηλὸ κυπαρίσσι,
Παγαίνει στὴ βρύσι—
Δὲν εἶν' οὐδ' ἐκεῖ.

Στ' ἄλωνι, στ' ἀμπέλι
Στὸν δρόμον κυτᾶζει,
Καὶ τέλος φωνάζει
—«Αὐγοῦλά μου Αὐγή!»
—Αὐγή μου, συχνότατα
Φωνάζουν τὰ στήθη,
Καὶ Αὐγή μου ἀπεκρίθη
Μι' ἄλλη φωνή.

Πῶς εἶν' τῆς Αὐγοῦλας
 Ὁ ἄνθος ἐστοχάσθη,
 Καὶ πρόθυμος βιάσθη
 Νὰ πᾶ νὰ τὴν ἔρῃ.
 Ἐγύρευ' ἀνήσυχος,
 Ὡσάν περιστέρι,
 Διὰ ναῦρον τὸ τέρι
 Καὶ δὲν τοῦ βολεῖ.
 Καὶ τρέχει, καὶ τρέχει,
 Καὶ ὄλο κυττάζει,
 Καὶ δίχως νὰ κράζῃ
 Δὲν μένει στιγμή.—
 Τὴν εἶδε προβαίνοντας
 Στὴν μέση, κ' ἐφώναξε,
 »Αὐγοῦλά μου, τρόμαξε
 »Ὁ ἄνθος Σου πολὺ.
 Καὶ ταῦτα λαλώντας
 Σιμά της πηγαίνει—
 Ἡ Αὐγοῦλα σιωπᾷνει
 Καὶ δὲν τοῦ λαλεῖ.
 Προσκέφαλο κόκκινο
 Τῆς κεῖτ' ἀποκάτου,
 Κρεββάτι θανάτου
 Στενὸ καὶ πικρό.
 Θανάτου στεφάνι
 Τριγύρω 'ς τὴν κόμη,
 —Εἶν' εὐμορφ' ἀκόμη
 Στὴν ὄψι πολὺ.

Ὁ ἄγγελος ἴσως
 Ποῦ πέρνει τὸ μίλημα,
 Τῆς πῆρε μὲ φίλημα
 Γλυκὸ τὴν ψυχῇ.
 Γιατὶ ἔχει χαμόγελο
 Ἀκόμη στὸ στόμα,
 Ποῦ λὲς εἰς τὸ χῶμα
 Δὲν πρέπει νὰ 'μβῇ.
 Δὲν εἶν' ποθαμμένη—
 Τὴν ὄψιν τηρᾷτε—
 Κοιμάται, κοιμάται,
 Εἰς ὕπνον βαθύ.
 Τῆς πέρνει γελώντας
 Ὁ ἄνθος τὸ στεφάνι,
 Τὸ βάνει, τὸ ἔβάνει
 Ἀπ' τὴν κεφαλή.
 —«Ἡ Αὐγοῦλα κοιμάται
 »Ἀλήθεια Σὲ λέγω,
 »Μὴ κλαῖς, γιατί κλαίω
 »Μητέρα, κ' ἐγώ.
 »Ἴδου τὸ στεφάνι της,
 »Μὴ γέρνης στὴν ἄλλη
 »Μερῖά τὸ κεφάλι,
 »Τὰ μάτια μὴν κλῆς!
 »Στ' ἀφίνω στὰ γόνατα
 »Κ' ἀκόμη ἂν ἀργήσῃ,
 »Ἡ Αὐγὴ νὰ ζυπνήσῃ
 »Ἐμὲ τὸ φορεῖς.»

ΤΟΛΛΑ

ΙΤΑΛΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἐδμόνδου Ἀβούτ.

Μετάφρασις Κ. Σ.

(Συνέχεια, ὄρα Φυλ. Η΄.)

Ὁ Ἀέλλος ἐφοβεῖτο μὴ διεγείροντο ὑπόνοιαι, καθότι ἐπετηρεῖτο ὑπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἀνθρώπων καὶ ἐνόμιζεν ὅτι εἶχεν ἑκατὸν κατασκόπους κατόπιον τοῦ. Ἡ Κυρία Φρατιέφ καὶ ἡ θυγάτηρ της τῷ ἔστησαν πολυειδεῖς παγίδας, ἐλπίζουσαι νὰ τὸν φέρουν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὁμολογήσῃ τὴν μετὰ τῶν Φεραλδῶν ἀλληλογραφίαν τοῦ· ἀλλ' ἔλαβε τόσον καλὰ τὰ μέτρα του, τόσον ἐπιτηδαίως ἐπροσποιήθη τὸν ἀγνοοῦντα, τὸν Ἰνδόν, ὡς λέγουσιν εἰς τὴν Ῥώμην, ὥστε δὲν κατόρθωσαν νὰ ἔχουν καμμίαν ἀπόδειξιν ἐναντίον τοῦ. Αἱ μικραὶ αὗται συνωμοσίαι τὸν παρώργισαν εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν.

Ἐγραψεν εἰς τὴν Τόλλαν: «Ἐκεῖνὴ ἡ Ναδίνη! μ' ἔρχεται νὰ τῇ προσποιηθῶ τὸν ἐρωτευμένον νὰ τὴν καταντήσω νὰ τρελλαίνηται δι' ἐμὲ, καὶ νὰ τὴν περιπαίξω ἔπειτα εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀναγκασθῇ νὰ γίνῃ μοναχῇ, τὸ ὀλιγώτερον! Ἄλλ' ὄχι θὰ ἐζήλευες, καὶ ὁ κόσμος θὰ ἐφλυᾶρει δι' ἐμέ.» Οἱ φίλοι τοῦ καὶ οἱ ἀρχαῖοι συμμέτοχοι τῶν διασκεδάσεων τοῦ ἤξευρον ὅτι ἐρωτιᾷ, δὲν παρευρίσκειτο πλέον εἰς τὰς διασκεδάσεις των, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐπρόφερεν ἐνώπιόν των τ' ὄνομα τῆς Τόλλας. Μίαν ἡμέραν, ἔθαλαμηπόλος

του τῷ ἐνεχείρισεν, ἐπὶ παρουσίᾳ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ νέων, ἐπιστολὴν τινὰ ἐκ Λαρικίας. Ὅλοι οἱ ἐπιπόλοιοι ἐκεῖνοι νεανίσκοι ἔκραζαν συνάμα: Τίνος; τίνος; αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη, θέτων τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν κόλπον του; Ἐνὸς ἱερωμένου. Διηγείτο εἰς τὴν ἱερωμένην του μὲ προφανῆ εὐχαρίστησιν τοὺς μικροὺς αὐτοὺς θριάμβους τῆς πανουργίας του· οἱ Ἴταλοὶ ἠδύνονται κρύπτοντες τὴν εὐτυχιάν των. Ἐκρύπτετο καὶ ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του, ἀλλὰ δι' ἄλλα αἴτια· ἐφοβεῖτο τοὺς θεοὺς του καὶ τὸν πατέρα του.

« Ἦθελα νὰ σὲ γράψω διεξοδικώτερα, ἔλεγε μίαν ἡμέραν εἰς τὴν Τόλλαν· ἀλλ' εἶμαι περικυκλωμένος ἀπὸ κατασκόπους, ὁ πατήρ μου μὲ προσκαλεῖ κατὰ πάσαν στιγμὴν, καὶ ὅταν ἀναβαίνω εἰς τὸ οἶκμά του δὲν ἀγαπῶ ν' ἀφίνω ἐπὶ τῆς τραπέζης μου τὴν ἐπιστολὴν μου ἡμιτελεῖ. Ὅθεν ρίπτω ὅλα εἰς ἓν συρτάριον καὶ λαμβάνω τὴν κλεῖδα εἰς τὸ θηλάκιόν μου. Ἐν ᾧ σὲ γράφω, τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ θύρα τοῦ δωματίου μου εἶνε ἀσφαλῶς κλειδωμένη, μολοντί δὲν πρόκειται νὰ ἔμβῃ μήτε γάτος· ἀλλ' αἱ πολλαὶ προφυλάξεις ποτὲ δὲν βλάπτουν.»

— Ὁ πτωχὸς νέος! ἔλεγεν ἡ Τόλλα.

— Ὁ ψοφοδεής! διανοεῖτο ὁ Τότος.

Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Σεπτεμβρίου ἐφάνησαν ὑπερβαλλόντως μακρὰ εἰς ὅλην τὴν Φεραλδικὴν οἰκογένειαν. Ὁ Λέλλος ὑπέσχετο πάντοτε νὰ ἔλθῃ καὶ δὲν ἤρχετο ποτέ. Ἐπροφασίζετο δύο σπουδαίας ὑποθέσεις τῶν ὁποίων περιέμενε τὴν ἔκβασιν. «Ὅταν μάθητε τί μ' ἐμπόδισεν, ἔγραφεν εἰς τὴν Κόμησσαν, δὲν θέλετε λυπηθῆ δια τὸν ἀπολεσθέντα καιρόν. Ἡ εὐδαιμονία μας ἐγγίζει καθ' ἑκάστην περισσότερον, καὶ ὅταν ἐνταμωθῶμεν εἰς τὸ Ἀλβάνον, θέλω σὰς φέροι καλὰς εἰδήσεις.» Ὁ δὲ Πίπος Τραζιμένης εἶχε γράψῃ καὶ αὐτὸς ὅτι ἦτο πολὺ ἀνυπόμονος νὰ σφίγῃ τὴν χεῖρα τῆς Τόλλας, ἀλλ' ὅτι ὁ Λέλλος πάντοτε εὗρισκεν ἀναβλητικὰς προφάσεις. Ὁργάνιζε φιλανθρωπικὴν τινὰ ἐταιρίαν, καὶ αἱ προσκλήσεις, αἱ συνελεύσεις, οἱ δίσκοι καὶ αἱ ἐγκύκλιοι τῷ ἀφήρουν τὸν περισσότερον καιρόν του. Ἐφαίνετο προσέτι διαπραγματευόμενος καὶ ἄλλην τινὰ ὑπόθεσιν μετὰ τοῦ θείου του, τοῦ ἱππότη, καὶ τοῦ πρωτοτόκου ἀδελφοῦ του, ὅστις εἶχεν ἐπανέλθει ἐκ Βενετίας, ἀλλὰ κανεὶς τῶν φίλων τῆς οἰκογενείας δὲν ἐγνώριζε τὸ μυστήριον τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἐκτὸς ἐνὸς Γάλλου, τοῦ αἰδεσίου Ρουκέτ, ἰδιαιτέρου γραμματέως τοῦ Καρδινάλιου Τοποτηρητοῦ.

Τὴν 29ην Σεπτεμβρίου, κατὰ τὴν 8ην ὥραν τῆς ἑσπέρας ἐπανελάμβανον οἰκογενειακῶς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Λέλλου ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ Κόμητος, περίξ ζωηροῦ πυρὸς, πρὸς ἀναζωπύρωσιν τοῦ ὁποίου ὁ Τότος ἔρριπτεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν ὀλίγα φρύγανα. Ὁλόκληρος ἡ οἰκογένεια, μὴ ἐξαιρουμένης μηδὲ τῆς Τόλλας, ἐφαίνετο βασανιζομένη ἀπὸ εἶδος τι στε-

νοχωρίας, τὸ ὅποιον προσήγγιζε μεγάλως εἰς τὴν θλίψιν. Ὁ Κόμης καταδεύετο φανερὰ τὰς ἀμφιλόγους ἐκφράσεις, τὰς διαφορουμένας περιόδους καὶ τὰς ἐνδείξεις τῆς ἀδιαφορίας, αἵτινες ἦσαν διεσπαρμέναι εἰς ὅλας τὰς ἐπιστολάς τοῦ Λέλλου. Ἡ Κόμησσα καὶ ἡ Τόλλα ἀνελάμβανον τὴν ὑπεράσπισιν αὐτοῦ, ὁ Τότος δὲν ἐξέφραζε τὴν γνώμην του, καθότι εἶχε πολλὰ νὰ εἴπῃ, ἀλλ' ἐπρότεινε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ῥώμην καὶ νὰ παρατηρήσῃ μόνος του τί ἠδύναντο ἀκόμη νὰ ἐλπίζωσιν. Ἡ Κόμησσα δὲν ἤθελε νὰ ἐκτεθῇ ὁ υἱὸς τῆς εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ ταξειδίου τούτου, ἐνόσω ἤκουετο χολέρα· δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σταλῇ ἄνθρωπός τις νεώριον καὶ πιστὸς ὡς ὁ Μένικος; Ἄν ἐμάνθανον ὅτι ὁ Λέλλος ἐνέδωκεν εἰς τὴν ἐπιβρόχον τῆς οἰκογενείας του, τῶν φίλων του, ἡ ἱερωμένης τιμῆς, ἐφρόντιζον νὰ εὗρουν ἄλλον γαμβρόν. Ἡ Τόλλα εὗρισκε νὰ ἐκλέξῃ σύζυγον. Ἦτον εἴκοσι μόνον ἐτῶν καὶ ἐνὸς μηνός· τὸ κάλλος τῆς διέπρεπεν ἐν πάσῃ λαμπρότητι, ἡ ὑπόληψις τῆς ἦτον ἀκηλίδωτος. Ὁ Λέλλος, ποφεύγων τὸ νὰ ἐκθέσῃ ἑαυτὸν, ἐν ἀγνοίᾳ δὲν ἐξέθηκεν τὴν κόρην τῆς κατ' οὐδένα πρόπον. Ὁ ἐξ ἀγκῶνος Μοράνδης εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ Φρακακίτι, ὅπου ἐσκόπευε νὰ μείνῃ ὅλον τὸ φθινόπωρον, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς γραίας δουκίσσης Πιζάνη. Ἴσως εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς διαπραγματεύσεις.

Ἡ Τόλλα διεμαρτύρετο σφοδρῶς κατὰ τῆς τοιαύτης ἰδέας καὶ ὠρρίζετο ὅτι ἤθελεν ὑπανδρευθῆ τὸν Λέλλον ἢ τὸ μοναστήριον.

Ἡ ἄφιξις τοῦ θαλαμηπόλου τοῦ Λέλλου διέκοψε τὰς λογομαχίας ταύτας· ὁ θαλαμηπόλος ἔφερε διεξοδικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κυρίου του. Ὁ Μένικος, ἐπανερχόμενος ἐκ τῶν ἀγρῶν, παρηγγέλη νὰ ὀδηγήσῃ τὸν γραμματοκομιστὴν εἰς τὸ μαγειρεῖον καὶ φιλεύσῃ αὐτόν· ἡ Τόλλα ἔσχισε μετὰ σπουδῆς τὸ περικάλυμμα τοῦ γράμματος καὶ ἀνέγνωσε μεγαλοφώνως τὰ ἀκόλουθα:

« Σημαντικαὶ καὶ καλαὶ εἰδήσεις, φιλότατη Τόλλα! Ἀρχίζω νὰ πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς προστατεύει καὶ ὅτι ἡ εὐτυχία μας εἶνε ἀσφαλῆς.

« Μάθε πρῶτον ὅτι ἐγὼ ὅστις δὲν φροντίζω περὶ οὐδενὸς ἐφαντάσθην νὰ συστήσω μέγα φροντιστήριον διὰ τὰ ἐκ τῆς χολέρας ὄρφανά. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἔπρεπε νὰ τὴν πραγματοποιήσω χωρὶς χρήματα, χωρὶς κατάστημα, χωρὶς τίποτε. Ὑπερένικησα λοιπὸν τὴν φυσικὴν μου δειλίαν καὶ ἔγινα ἐνεργητικὸς, δραστήριος καὶ σχεδὸν ἀνάσχυντος. Συνδιελέχθην μετὰ τριῶν ἢ τεσσάρων Καρδινάλιων, οἵτινες ὑπέβηλον εἰς τὸν Πάπαν τὸ σχέδιόν μου, τὸ ὅποιον ἐνεκρίθη παρ' αὐτοῦ πληρέστατα. Ἐσχημάτισα ἐπιτροπὴν, καὶ ὀργανίσασαμ ἐράνου εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς οἰκίας αὐτάς. Ἐρωτᾷς ἴσως πῶς ἄνθρωπος ὀκνηρὸς καθὼς ἐγὼ ἠδυνήθη νὰ κάμῃ τόσον κόπον. Δὲν πρέπει ὅμως ν' ἀπορῆς, ὅταν μάθῃς ὅτι ἔπραττον διὰ σέ.

Καὶ πῶς; Μὲ εἶπον ὅτι ἡ ἀγαθοεργία αὐτὴ ἤθελεν ἐπισύρῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ οὐρανοῦ εἰς τοὺς υἱοὺς μου (ἀκούεις; τοὺς υἱοὺς μου!) καὶ ὅτι ἂν κατάρθονα νὰ εὐδοθῇ ἡ ἐπιχειρήσις αὐτὴ, ἤθελον ἐπιτύχει ὅ,τι ἐπιθυμῶ θερμότερον. Φαντάσου ἂν ἔβαλα ὄλην μου τὴν προθυμίαν. Καὶ ἐπέτυχον! . . . »

— Πόσον εἶνε ἀγαθός! ὑπεψιθύρισεν ἡ Τόλλα, σπογγίζουσα τοὺς ὀφθαλμούς της.

— Ποτὲ δὲν εἶπον ὅτι εἶνε κακός, ἀπεκρίθη ὁ Κόμηξ.

— Ναί, ὁμολόγησε τὸ σφάλμα σου, ἐπρόσθεσεν ἡ Κόμησσα.

— Ἄς τελειώσωμεν γρήγορα, εἶπεν ὁ Τότος. Αὐτὴ δὲν εἶνε ἡ μεγάλη εἰδήσις τὴν ὁποίαν μᾶς ὑπόσχεται.

Ἡ Τόλλα ἐγκολούθησεν:

« Ἡ ἀμοιβὴ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ. Ἐξεύρεις ὅτι ὁ ἀδελφός μου ἐρωτεύθη εἰς τὴν Βενετίαν τὴν κόρην ἑνὸς μικροῦ τραπεζίτου, ὅστις δὲν εἶνε μῆτε εὐγενής. Ἦρξίκετο ὅτι ἤθελε τὴν νυμφευθῆ καὶ τοῦτο κατέθλιβε τὸν πατέρα μου. Ὑπηγόρευσε εἰς τὸν θεῖόν μου τὸν συνταγματάρχην ἐπιστολὴν αὐστηρὰν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀδελφός μου ἀπῆντησεν αὐθαδέστατα, λέγων ὅτι ἂν δὲν τῷ ἐπέτρεπον νὰ νυμφευθῇ δημοσίως, ἤθελεν εὖρη ἀρκετοῦς ἱερεῖς προθύμους νὰ εὐλογήσωσι κρυφίως τὸν γάμον του· ὅτι εἶχε δώσει τὸν λόγον του καὶ ὅτι ἐμερίμνα περισσότερον περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ τιμῆς ἢ περὶ τῆς κενοδοξίας τῶν συγγενῶν του· τέλος ὅτι δὲν ἐφοβεῖτο τὰς ἀπειλάς, διότι δὲν ἠδύνατο κανεῖς νὰ τῷ ἀφαιρέσῃ τὴν μερίδα τοῦ πρωτοτόκου· ἐσκανδαλίσθη, ὡς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ ἐμάντευσα εὐκόλως ὅτι, ἂν ἐπέμενον εἰς τὸ νὰ δυσαρεστῇ τὴν οἰκογένειάν του, διὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμη δὲν ἤθελον ἐπιτύχῃ τὴν τόσον ἐπιθυμητὴν συναίνεσιν τῶν οἰκείων μου. Ὁ Καρδινάλις καὶ ὁ συνταγματάρχης εὐχαριστήθησαν διὰ τὰ αἰσθήματά μου καὶ ἐδιπλασίασαν τὰς πρὸς ἐμὲ ἐνδείξεις τῆς φιλίας των. Ὁ αἰδέσιμος Ρουκέτ, ὁ φίλος οὗτος τοῦ συνταγματάρχου, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα καὶ ἡ εὐθυμία φημίζονται τοσοῦτον εἰς τὴν Ῥώμην, ἤλθε μίαν ἡμέραν νὰ με ἐπισκεφθῇ, περὶ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου, ὀλίγον καιρὸν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σου. Μ' ἐσυγχάρει διὰ τὰ καλὰ μου αἰσθήματα καὶ με εἶπεν ἐμπιστευτικῶς ὅτι ἡ διαγωγὴ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἠδύνατο νὰ με ἐλάψῃ τὰ μέγιστα. Ἐπροσποιήθη ὅτι δὲν ἐνόουεν τὴν σημασίαν τῶν λόγων του. — Ὁ ἀδελφός σας, μ' ἀπεκρίθη, προωρίζετο ἀνεκαθεν δι' ἔνδοξόν τινα ἐπιγαμίαν καὶ ἠλπίζομεν ὅτι ἤθελε νυμφευθῆ τὴν θυγατέρα πλουσιωτάτου τινος ὁμοτίμου τῆς Ἀγγλίας. Ἄν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν προσδοκίαν τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του, ὑμεῖς, ὁ δευτερότοκος, ὅστις δὲν θὰ φέρετε τὸν τίτλον πρίγκηπος, ἠδύνασθε νὰ νυμφευθῆτε ἀκολουθῶν τὴν κλίσιν σας, τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζω, τουτέστι νὰ λάβητε σύζυγον εἴτε ἐκ πριγκηπικῆς τινος

οἰκογενεείας, εἴτε ἐξ ἀπλοῦ εὐπατριδικοῦ οἴκου, εἴτε πλουσίαν τινα κληρονόμον, εἴτε κόρην ἄπροικον. Ἄλλ' ἂν ὁ πρωτότοκος ἀδελφός σας λάβῃ σύζυγον ἀναξίαν ἑαυτοῦ, ἐννοεῖται ὅτι ὄλη ἡ φιλοτιμία τῆς οἰκογενεείας θέλει συγκεντρωθῆ ἐφ' ὑμῶν, καὶ ὅτι ὁ πρίγκηψ, ὁ πατήρ σας, θέλει σκεφθῆ ὠρίμως πρὶν σὰς δώσει τὴν συναίνεσίν του. Ποτὲ δὲν θέλει ἀνεχθῆ ὥστε ἡ κολοσσιαία αὐτὴ περιουσία, τὴν ὁποίαν τῷ ἐκληροδότησαν οἱ πρόγονοί του, νὰ διασκορπισθῇ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Σημειώσατε δὲ ὅτι ἂν ὑμεῖς καὶ ὁ ἀδελφός σας ἐνυμφεῖσθε λαμβάνοντες προίκας διακοσίων ἢ τριακοσίων χιλιάδων φράγκων, καὶ ἂν τὰ τέκνα σας ἠκολούθουν τὸ παράδειγμα τοῦτο, ὁ Κλάδος Κορομήλα Βόργη ἤθελε καταντήσῃ ἐνδεής εἰς τὴν τρίτην γενεάν.

« Τὸ ὄρθον τοῦ συλλογισμοῦ τούτου μ' ἔκαμεν ἐντύπωσιν, καὶ ἐθρήνησα πικρῶς τὴν ἀφροσύνην τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἥτις ἐπέφερε τοσοῦτον καιρίαν πληγὴν εἰς τὰς προσφιλεῖς ἡμῶν ἐλπίδας. Ἐσφιγξα τὰς χεῖρας τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου κληρικοῦ καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μεταχειρισθῇ ὄλην τὴν ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐπιρροήν του ἵνα τὸν ἐπαναγάγῃ εἰς ὀρθοτέρας ἰδέας. — Δύνασθε νὰ με βοηθήσητε εἰς τοῦτο, με εἶπε μειδιῶν. — Καὶ πῶς, σὰς παρακαλῶ; ἀρμόζει εἰς τὸν δευτερότοκον νὰ νουθετῇ τὸν πρωτότοκον; — Μάλιστα, ὅταν ὁ δευτερότοκος ἦν πρωτότοκος κατὰ τὴν σύνεσιν. — Καὶ ποῖος σὰς εἶπεν ὅτι εἶμαι συνετώτερος τοῦ ἀδελφοῦ μου; — Εἶμαι βέβαιος περὶ τούτου καὶ σὰς γνωρίζω. Εἶσθε ἀρκετὰ ἀφιλοχρήματος ὥστε νὰ νυμφευθῆτε νέαν ἄπορον, ἀλλ' ὡς ἀληθῆς εὐπατριδὴς καὶ ὡς ἀνὴρ ὑψηλόφρων δὲν θέλετε νυμφευθῆ ἀστήν.

« Ὁμολόγησα, ἐρυθριῶν διὰ τὸ ἐγκώμιον, ὅτι εἶπε τὴν ἀλήθειαν· αὐτὸς δὲ ἐπανελάβε ζωνρῶς :

«— Δὲν ζητῶ παρ' ὑμῶν νὰ πέμψητε διδασχὴν εἰς τὸν ἀδελφόν σας· δὲν ἔχετε μὴδὲ τὴν ἡλικίαν, μὴδὲ τὰ προσόντα τοῦ ἱεροκήρυκος· ἀλλὰ ποῖος σὰς ἐμποδίζει νὰ τὸν γράψητε ὅτι τὸν περιπαίζουσι εἰς ὅλας τὰς αἰθούσας τῆς Ῥώμης, ὅτι οἱ νέοι διηγοῦνται γελῶντες ὅτι εἶνε δέσμιος πρὸ τῶν ποδῶν ἀστῆς τινος Ὁμφάλης, ὅτι ἡ σταθερότης καὶ οἱ στεναγμοὶ του κατέστησαν ἀντικείμενον γέλωτος, ὅτι βεβαιούσιν ὅτι δὲν τολμᾷ ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Βενετίας, καθότι ἡ ἐρωμένη του ἀπηγόρευσε τοῦτο εἰς αὐτὸν, ὅτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μακρυθῇ τῆς πόλεως ὑπὲρ τὰς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, καὶ ὅτι ἤθελεν ἀποθάνῃ κεραυνοβολημένος ὑφ' ἑνὸς βλέμματος, ἂν ἀπεπειράτο νὰ θέσῃ τὸν πόδα ἐπὶ τῆς στερεᾶς; Προσθέσατε, καὶ εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐξ ὄλων τῶν λατρευτῶν τῆς ἐρωμένης του, εἶνε ὁ μόνος τὸν ὁποῖον αὐτὴ μεταχειρίζεται τόσον αὐστηρῶς· συναρμολογήσατε ὅλα ταῦτα ὅπως ἐγκρίνετε· εἶσθε ἀρκετὰ ἀγχίνους, ὥστε δὲν ἔχω νὰ σὰς συμβουλεύσω τίποτε.

« Ἐγραψα παρόντος αὐτοῦ μακρὰν ἐπιστολὴν τετρασέλιδον, ἀρκετὰ

ἐπιτυχῆ, μὰ τὴν ἀλήθειαν. Ὁ πατήρ μου μ' ἐσυγχάρει θερμῶς καὶ ὁ θεὸς μου ὁ συνταγματάρχης μὲ εἶπεν ἀσπαζόμενός με:—δὲν θὰ λησμονήσω αὐτὸ ποῦ ἔκαμες, καὶ ὅταν ἔχης ἀνάγκην τῆς βοήθειάς μου ἢ τοῦ βαλαντιίου μου, θὰ μ' εὖρης πρόθυμον. Τῷ ἀπεκρίθην εὐτόλμως ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἤθελον ἔχει ἕως ἀνάγκην τῆς βοήθειάς του.— Σ' ἐκατάλαβα, ἀπεκρίθη μαιδιῶν. Πολὺ καλὰ, δὲν παίρν' ὀπίσω τὸν λόγον μου' εἶμαι πρόθυμος!

« Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ γράμματός μου, ὁ Κύριος Ρουκέτ ἀνεχώρησεν εἰς Βενετίαν. Εἶδε τὸν ἀδελφόν μου, τῷ ἐδάνεισε χρήματα, τὸν ἐπροσκάλεσεν εἰς διασκεδάσεις τινάς· ὁ ἀγαθὸς αὐτοῦ κληρικός εἶνε ἄνθρωπος εὐτράπελος καθ' ἑλὴν τὴν δύναμιν τῆς λέξεως. Ὁ ἀδελφός μου τόσον εὐχαριστήθη ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν του, ὥστε συγκατένευσε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς μικρὰν τινα περιήγησιν μέχρι τῆς Τρεβίζης. Ὁ περίπατος οὗτος ἐμελλε νὰ διαρκῆσῃ τέσσαρας ἡμέρας, ἀλλὰ παρετάθη ἐπέκεινα τῆς μῆρας ἑβδομάδος. Καθ' ὅδον ὁ ἀδελφός μου ἔλαβε πολλὰς ἐπιστολάς ἀνωγύμων, αἵτινες δὲν ἦσαν πρὸς τιμὴν τῆς ἐρωμένης του. Εἰλικρινῆς τις φίλος, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐπιφορτίσει νὰ τῷ γνωστοποιῆ καὶ τὰ ἐλάχιστα συμβάντα, τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι ἡ ἐρωμένη του ἐσύχναζε πολὺ εἰς τὰς συναναστροφάς, ὅτι ἦτο χαροποιὰ καὶ εὐθυμος, καὶ ὅτι τὴν ἐθεώρει ἔνοχον ὀλίγης κουφότητος. Ὁ αἰδέσιμος Ρουκέτ, ὠφελήθει ἀπὸ στιγμαίαν τινα φρενοτροπίαν τοῦ ἀδελφοῦ μου, τὸν παρέσυρε μέχρι τῆς Παδούης· αἱ δὲ ἀνώγυμοι ἐπιστολαὶ τοὺς παρηκολούθησαν καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Ὁ ἀδελφός μου ἔγραψεν εἰς τὴν ἐρωμένην του, ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τῆς αἰδέσιμότητός του, ἐπιστολὴν τινα ξηροτάτην, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὴν ἐπέπληττε διὰ τὴν διαγωγὴν τῆς. Ἐκείνη δὲν ἀπήντησεν ἢ ἡ ἀπάντησις ἀπωλέσθη καθ' ὅδον. Οἱ δύο περιηγηταὶ προέβησαν μέχρι τῆς Φερράρας. Ὁ Κύριος Ρουκέτ ὠδήγησε τὸν ἀδελφόν μου εἰς καφενεῖόν τι, ὅπου ἤκουσε κατὰ τύχην συνομιλίαν τινα ἀφορῶσαν τὴν ἐρωμένην του· τὴν κατηγοροῦν δὲ ὅτι παραπολὺ εὖνοεῖ Ἀυστριακὸν τινα συνταγματάρχην, τὸν δὲ συνταγματάρχην τοῦτον ἀπεχθαίνετο λιαν ὁ ἀδελφός μου, ὅστις ἠτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βενετίαν διὰ νὰ μονομαχήσῃ μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Κύριος Ρουκέτ τὸν ὠμίλησεν ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας, τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ συγχωρῇ τὰς ὕβρεις καὶ τὸν ὠδήγησεν ἀνεπαίσθητῶς ἐκ Φερράρας εἰς Βονωνίαν, ἐκ Βονωνίας εἰς Φλωρεντίαν, ἐκ Φλωρεντίας εἰς Ῥώμην, ὅπου αἱ συμβουλαὶ μας, ἡ ἀγάπη μας, αἱ νοθεσῖαι τοῦ πατρὸς μου καὶ τὰ σκώμματα τοῦ θεῖου μου ἀπετελείωσαν τὸ μέγα τοῦτο ἔργον.

« Καὶ ἡ ἀθλία ἐκείνη Βενετίς; θὰ μὲ εἶπης, διότι γνωρίζω τὴν καρδίαν σου. Ἡ ἀθλία ἐκείνη Βενετίς ὑπανδρεύεται ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν τὸν Ἀυστριακὸν συνταγματάρχην, τὸν ὁποῖον ὁ ἀδελφός μου ἐβδελύσσετο. Ὁ-

μολόγησε ὅτι ὁ Κύριος Ρουκέτ εἶνε θαυμάσιος ἄνθρωπος. Ἐξασφαλίζει δὲ ἐνὸς μόνου κινήματος τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκογενείας μου, τὴν ἰδικὴν μας καὶ τὴν τοῦ Ἀυστριακοῦ συνταγματάρχου!

« Ὁ ἀδελφός μου ἐμίσησε τὰς Ἰταλικὰς καλλονάς· ἐπιθυμεῖ νὰ νυμφευθῇ εἰς τὴν Ἀγγλίαν· ὄνειροπολεῖ ελεφαρίδας λευκάς καὶ πυρρότριχας κόμας. Οἱ συγγενεῖς μου εἶνε πλήρεις ἀγαλλιάσεως καὶ ὁ θεὸς μου ὁ συνταγματάρχης μὲ εἶπε πάλιν σήμερον τὸ πρῶτ' ὅτι δὲν ἤθελε μὲ κάμει καμμίαν ἄρνησιν.

« Θὰ ὑπομείνω ἀκόμη ἓνα μῆνα ἢ δύο διὰ νὰ μὴ βιάσω τὰ πράγματα καὶ νὰ προπαρασκευάσω τὸν πατέρα μου εἰς τὴν αἴτησίν μου, ἔπειτα θὰ ὀπλισθῶ μὲ ἄλλον μου τὸ θάρρος καὶ θὰ ὑπάγω νὰ τὸν εἶπω:—Πάτερ μου, ἂν μὲ ἀγαπάτε, ἐπιτρέψατε νὰ νυμφευθῶ τὴν Τόλλαν.

« Ἐν τούτοις ἐπροσκάλεσα τὸν Πίπον καὶ τὸν φίλον μου τὸν αἰδέσιμον Ρουκέτ εἰς περίπατον, ὅστις ἀμετακλήτως προσδιωρίσθη διὰ τὴν 5 Ὀκτωβρίου. Εἰς τὰς τρεῖς ὥρας ἐπακριβῶς θὰ εἴμεθα ἐπὶ τῆς λεωφόρου Τορλονίας. Ἄν ὁ ἀστήρ μου ἐπιτρέψῃ ν' ἀπαντήσω ἐκεῖ τὴν ὠραιότεραν κόρην τῆς Ῥώμης, δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωπος εὐτυχέστερος παρὰ τὸν πιστόν σου

ΛΕΕΛΛΟΝ.»

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην, ἡ Τόλλα καὶ ἡ μήτηρ τῆς ἐδειξαν τόσον εὐαρέσκειαν, ὥστε μήτε ὁ Κόμης, μήτε ὁ Τότος δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὴν ταραξοῖσι διὰ τῶν σκέψεών των. Ἡ Τόλλα περιέμεινε τὴν 5ην Ὀκτωβρίου μὲ πυρετώδη ἀνυπομονησίαν. Εἶχε τὰ ζωηρὰ κινήματα, τὰς ἐτοιμολογίας, τὰς ἰδιοτροπίας, τὰς ἀναφωνήσεις, τὰ εὐφυῆ ὀρμήματα, τοὺς λαμπροὺς καὶ θορυβώδεις γέλωτας, αἵτινες εἶνε οὕτως εἰπεῖν αἱ σπινθηροβολήσεις τῆς εὐδαιμονίας. Ἡ μεγάλη ἡμέρα ἔφθασε τέλος. Κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς πρωΐας, ἡ μήτηρ τῆς Τόλλας εὗρεν αὐτὴν ἰσταμένην ἐνώπιον καθρέπτου μὲ ἀμαζωνικὸν ἱματισμόν. Ἐδοκίμαζε δὲ χαριέστατον μικρὸν πῖλον, κατὰ τὸ σχῆμα τῶν ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ'. Ἐκάθησεν εἰς τὴν τράπεζαν χωρὶς νὰ φάγῃ ὡς τὰ παιδιά, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθησεν νὰ τὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸ θέατρον. Ἐπέσπευσε τὸν στολισμόν τῆς μητρός τῆς καὶ ἠγανάκτησε κατὰ τοῦ Τότου, ὅστις δὲν ἦτον ἔτοιμος εἰς τὰς δύο. Ἀνεχώρησεν ἐπὶ τέλους. Ὄταν διέκρινε μακρόθεν τὸν κονιορτόν, ὅστις περιεκάλυπτε τὸ ὄχημα τοῦ Λέλλου, ἐφοβήθη μὴ πνιγῇ ἀπὸ τοὺς παλμούς τῆς καρδίας τῆς.

Τὸ ὄχημα ἐστάθη. Ὁ Λέλλος ἐξέπεμψε μικρὰν κραυγὴν ἐκπλήξεως, ἥτις δὲν ἐστερεῖτο πιθανότητος. Κατέβη ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Πίπου καὶ τοῦ αἰδέσιμου Ρουκέτ. Ὁ Λέλλος ἔσφιγγε φιλικώτατα τὴν χεῖρα τῆς

Τόλλας, τοῦ Κόμητος, καὶ τοῦ Τότου, ἔπειτα κατέσχε τὴν Κόμησσαν καὶ δὲν τὴν ἀφῆκε πλέον. Ὁ Κύριος Ῥουκέτ' ἐχαιρέτησε φιλοφρόνως ὄλους καὶ συνδιελέγη μετὰ τοῦ Κόμητος, τὸν ὅποιον εἶχεν ἰδεῖ ἐπίστε παρα τῷ Καρδινάλιῳ τοπικτηρῆτῃ. Ὁ Τότος ἐπλησίασε τὴν μητέρα του καὶ τὸν Φίλιππον Τραζιμένην ἵνα μείνῃ ὁ Δέλλος μόνος μετὰ τῆς Τόλλας.

Ἡ Τόλλα ἐφοβήετο μὴ δὲν δυνήθῃ νὰ συναρμολόησῃ μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της χωρὶς νὰ βροφθῇ εἰς τὸν λαιμόν του. Πῶς θὰ δυνήθῃ, ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν, ν' ἀκούσω τὴν φωνὴν του, νὰ ὑποστῶ τὰ βλέμματά του, νὰ μεθυσθῶ ἐκ τῶν φλογερῶν του λόγων, χωρὶς τὸ πρόσωπον, τὰ νεύματα καὶ ὁλόκληρος ἡ στάσις μου νὰ προδώσῃ τὴν εὐδαιμονίαν μου;

Ἐμεινεν ἐμβρόντητος ὅταν εἶδεν ἐμπροσθέν της νεανίαν φιλόφρονα, σοβαρὸν, συνεσταλμένον, μειδιῶντα ὡς αἱ χαλκογραφίαι τοῦ συρμοῦ καὶ πάντῃ ἀτάραχον. Συνωμίλησε μετ' αὐτῆς ἐπέκεινα τῶν δέκα λεπτῶν, χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τοὺς κοινοὺς τύπους, οἵτινες εἶνε ἐν χρῆσει εἰς τὰς συναναστροφάς. Ἡ ἀθλία κῆρη δὲν ἐπίστευε τὰ ὠτά της καὶ ἐνόμισεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὅτι ὄνειρόττει. Ἐπὶ τέλους διέκοψεν ἀποτόμως τὰς ψυχρολογίας, ἐκ τῶν ὁποίων εἶχεν ἀηδιάσει, ἐνητένισε καλῶς τὸν ἐραστὴν της καὶ τῷ εἶπε χωρὶς νὰ ὑποκρύψῃ τὸν θυμὸν της:

— Αὐτὰ λοιπὸν ἔχεις νὰ μὲ εἰπῆς; Αὐτὰ εἶνε τὰ μυστήρια της καρδίας σου, τὰ ὅποια δὲν ἐτόλμας νὰ ἐμπιστευθῆς εἰς τὸν χάρτην καὶ ἐφύλαττες διὰ τὴν πρώτην μας συνέντευξιν; Μ' ἔκαμες νὰ περιμένω πέντε ἑβδομάδας, διὰ νὰ μὲ εἰπῆς αὐτὰ τὰ ὠραῖα πράγματα; Τί φοβεῖσαι; τί περιμένεις; Πότε θὰ τολμήσῃς νὰ μὲ ἀγαπᾷς ἀναφανδόν; Ἄλλ' ὄχι! Δὲν μὲ ἀγαπᾷς. Ἡ καρδιά σου εἶνε ψυχροτέρα τοῦ μαρμάρου. Ἐνοῶ τώρα διατί δὲν ἠθέλησες νὰ ἔλθῃς ταχύτερα. Ἐφοβεῖσο τὴν ἀλάνθαστον ὀξυδέρκειαν τοῦ ἀληθοῦς ἔρωτος. Ἡξερμες ὅτι εἰς τὴν πρώτην σου λέξιν ἤθελον μαντεύσῃ τὴν ψυχρότητά σου, τὴν ἀνοιάν μου καὶ τὴν ἀθλιότητά σου!

Ἐχαιρέτησε τὸν Δέλλον καὶ τοὺς φίλους του, ἐξάπελυσεν τὸν ἵππον της καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν λεωφόρον Τορλονίαν, οἱ δὲ γονεῖς της, χαιρετήσαντες καὶ αὐτοὶ, τὴν ἐπρόσθασαν καλπάζοντες. Ὁ Ἐμμανουὴλ Κορομήλας, πλήρης ταραχῆς καὶ αἰσχύνης, ἀνέβη πάλιν εἰς τὸ ὄχημά του χωρὶς νὰ ἐνοήσῃ κατ' οὐδένα τρόπον τὸ αἴτιον τῆς αἰφνηδίου ταύτης ὀργῆς. Εἶχε μελετήσῃ ἐν διαστήματι ὀκτῶ ἡμερῶν τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ἐμελλε ν' ἀπευθύνη πρὸς τὴν ἐρωμένην του· εἶχε προπαρασκευάσει μικρὸν τι κρᾶμα σεβασμοῦ, ἔρωτος, καὶ περισκέφως, τὸ ὅποιον ἦτο βέβαιος ὅτι ἤθελε θέλξει τὴν Τόλλαν· δὲν ὑπελόγησεν ὁμως καὶ τὸν σφοδρὸν ἔρωτά τῆς Τόλλας.

[ἔπειτα.]